

ВІСНИК VISNYK

-VISNYK

Свобода народам!
Свобода людині!

Спілка - політичний міжнародний

ЗМІСТ

Мих. Ситник — Христос Воскрес!	1
Ігнат М. Білинський — Світовий Конгрес Вільних Українців — концепція і програма	2
Д-р М. Кушнір — Крилати людина	6
Алла Коссовська — Син Командира (вірш)	7
„В обороні нескорених”	9
С. Корнич — Світова криза поглибується	10
Лев Шанковський — Большевики про УПА	12
Анатоль В. Бедрій — Завжди соборність нації	15
Леонід Полтава — По шпалтах советської преси	17
Л. Череватенко — Роздуми	18
I. Левадний — Незрівнянний майстер коротенького оповідання	19
Софія Наумович — Французи про Довженка	24
Оксана Керч — У межах дозволеного	27
Б. Казанівський — Герої	29
В. Архілог — Політичний діялог без висліду	30
Олександер Дорда — Їх було 35!	31
Хроніка	33

ОРГАНІЗАЦІЯ
ОВОРОНИ
ЧОТИРЬОХ
СВОБІД
УКРАЇНИ

Немає української родини без української книгодірні!

Немає української книгодірні без видань ООЧСУ!

ПРОГОЛОШУЄМО ВИПРОДАЖ КНИЖКОК ЗА ГОТІВКУ

Е. Маланюк: Illustrissimus Dominus Mazepa — тло і постаті, стор. 32	0.50
Е. Маланюк: Малоросійство, стор. 36	0.50
Е. Маланюк: До проблеми большевизму, стор. 82 1.00	
Е. Маланюк: Нариси з історії нашої культури, стор. 80	0.50
Е. Маланюк: Остання весна (поезії), стор. 104	1.50
* Історія Русів, стор. 346	3.00
Д. Донцов: Підстави нашої політики, стор. 210	2.75
Д. Донцов: Правда Прадідів великих, стор. 95	0.50
О. Оглоблин: Гетьман Іван Мазепа та його доба, стор. 410	6.00
О. Оглоблин: Думки про Хмельниччину	1.00
О. Оглоблин: Українсько-московська угода, сторінок 100	0.50
О. Оглоблин: Хмельниччина і українська державність, стор. 24	0.25
О. Оглоблин: Думки про сучасну українську історіографію, стор. 87	1.50
А. Княжинський: На дні СССР, стор. 232	2.75
У. Самчук: Чого не гойть вогонь (роман), сторінок 288	3.75
Ф. Одрач: Щебетун (повість), стор. 294	2.50
Т. Ерам: Советський акваріум, стор. 142	0.50
Л. Старицька-Черняхівська: Останній спіл, сторінок 44	0.50
Л. Старицька-Черняхівська: Іван Мазепа, сторінок 154	1.25
М. Щербак: Вагаття (лірика), стор. 64	0.75
М. Щербак: Шлях у вічність, стор. 29	0.25
В. Гришко: Панслов'янізм в советській історіографії 1 політиці, стор. 87	0.25
Б. Кравцов: Людина і вояк (сл. п. Р. Шухевича-Чупринки), стор. 31	0.25
РІЧНИКИ „ВІСНИКА” за 1960, 1961, 1962, 1963, 1964 (тверда оправа)	6.00
Е. Ляхович: Перевірка наших позицій, стор. 15	0.15
Е. Ляхович: Форма і зміст українських змагань	2.50
В. Січинський: Крим (історичний нарис), стор. 31 0.25	
П. Мірчук: З моого духа печаттю (25-ліття ОУН), стор. 30	0.25
П. Мірчук: Відродження української ідеї, стор. 63 0.50	
П. Мірчук: Шід покров Богородиці (свято УПА), стор. 32	0.25
П. Мірчук: Українська визвольна справа і українська еміграція	1.00
С. Збаразький: Крути, стор. 104	1.00
Г. Косинка: Фавет з Поділля, стор. 95	1.00
П. Савчук: Гетьман Мазепа	2.00
П. Савчук: Ідея і любов (драма на 3 дії)	0.50
П. Савчук: Чотирьох з мільйонів (трагедія на 5 дій)	1.00
П. Савчук: Облога замку (мелодрама на 5 дій)	1.00
М. Острoverха: На закруті, стор. 142	2.00
М. Острoverха: Великий Василіянин, стор. 48	0.50
М. Острoverха: Гомін з далека, стор. 127	1.50
О. Бабій: Повстанці (поема), стор. 180	2.00
О. Запорожець: В одвічний боротьбі, стор. 370	2.00
М. Чубатий: Княжа Русь-Україна та виникнення трьох східнослов'янських націй	2.50
Хосе Орtega: Вунт мас	2.00
Вадим Лесич: Кам'яні луни	1.50

АНГЛОМОВНІ ВИДАННЯ

Le Vasseur De Beauplan: A Description of Ukraine	3.00
N. Chirovsky: The Economic Factors in the Growth of Russia	3.75
N. Chirovsky: Old Ukraine	7.00
N. Chirovsky: The Ukrainian Economy	1.50
N. Chirovsky: An Introduction to Russian History	4.50

Замовлення висилати на адресу:

VISNYK
P. O. Box 304, Cooper Station
New York, N. Y. 10003

ОРГАНІЗУЙТЕ ПЕРЕДПЛАТУ „ВІСНИКА”! ВИРІВНЮЙТЕ ЗАДОВЖЕННЯ!

ВІСНИК

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Вже там, мабуть, закінчилась Всенощна,
Бо зорі-свічі капають з небес.
І з серць, немов з в'язниць, непереможно
Зриваються слова: „Христос Воскрес!”

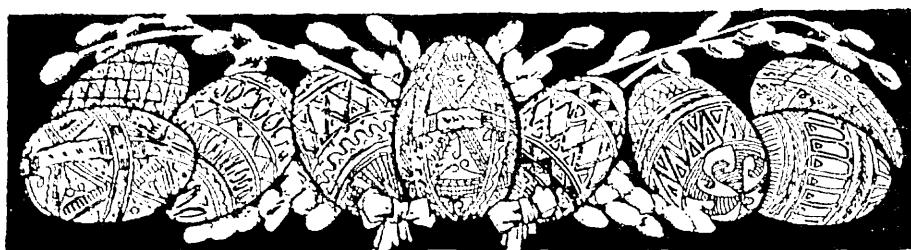
Вони летять, затасні й відверті,
Такі легкі і теплі, ці слова,
І вже не страшно людям навіть смерти,
Ні катоги, де бура льдова.

Хоч і не дзвонять дзвони на Софії
І не шумлять на Юрі прaporи,
Але в душі світлішають надії,
Як промені весняні угорі.

Чиясь там мати виглядає сина:
Вже писанки і паска на столі,
І нас усіх чекає Україна
На розговіння на своїй землі.

Прощаємо гріхи один одному,
І з наших дум мов лід тяжкий вже скрес.
Доносяться аж з краю, аж із дому
До нас святі слова: „Христос Воскрес!”

Мих. Ситник

З СВІТЛИМ ПРАЗНИКОМ ХРИСТОВОГО ВОСКРЕСІННЯ ВІТАЄМО ІЕРАРХІЮ УКРАЇНСЬКИХ ЦЕРКОВ, УКРАЇНСЬКИЙ НАРОД НА РІДНИХ ЗЕМЛЯХ І В РОЗСІЯННІ, БРАТИВ І СЕСТЕР, ЩО БОРЮТЬСЯ ЗА ПРАВА СВОГО НАРОДУ НА ВІЛЬНЕ ЖИТТЯ У СВОІЙ ДЕРЖАВІ, ВСІХ ТИХ, ЩО В ІМ'Я ВІЗВОЛЬНИХ ІДЕЙ ПОНЕВІРЯЮТЬСЯ В СОВЕТСЬКИХ ТЮРМАХ І КОНЦТВОВАРАХ, УКРАЇНСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ, ЩО СТОЯТЬ НА БЕЗКОМПРОМІСОВО САМОСТИНИЦЬКИХ ПОЗИЦІЯХ, ЧЛЕНІВ ООЧСУ І ЧЛЕНКИНЬ ОЖ ОЧСУ, ВСЕ ЧЛЕНСТВО ОРГАНІЗАЦІЙ ВІЗВОЛЬНОГО ФРОНТУ!

ГОЛОВНА УПРАВА ООЧСУ
РЕДАКЦІЯ „ВІСНИКА”

Ігнат М. Білинський

СВІТОВИЙ КОНГРЕС ВІЛЬНИХ УКРАЇНЦІВ — КОНЦЕПЦІЯ І ПРОГРАМА

Перший Світовий Конгрес Вільних Українців, який відбувся з незаперечним успіхом в Нью Йорку, Н. Й., в листопаді 1967 року, перейшов в аналі історії збірного життя української спільноти в діяспорі як велична маніфестація української єдності в церковній, громадській і політичній ділянках, як одне з найбільших досягнень українців у вільному світі в їхніх зусиллях допомогти українському народові в пов'язаній, але нескореній Україні, в його змаганнях до волі і державної незалежності.

По роках підготовної праці, переворовши труднощі, зумовлені засадою узгіднення всіх проблем, як теж проломивши психологічні бар'єри групових упереджень і партікулярних інтересів, українська спільнота, усвідомлюючи важливість координованої дії для здійснення великих цілей і завдань, що випливають з функціонального відношення еміграції до потреб визвольної боротьби українського народу в Україні, — завершила структурально своє збірне життя створенням громадської надбудови — Світового Конгресу Вільних Українців, з постійно діючим Генеральним Секретаріатом.

На шляху до здійснення цього великого діла підтримані затій ворожих сил, зокрема дія групи „реалітетників”, які висмівали організування Конгресу Вільних Українців, без участі в ньому делегації з УССР, як „соймик кількох еміграційних партій”, — були впovні безуспішні. Конгрес пройшов при імпозантній кількості 1.003 делегатів та 1.500 гостей із 17-ти країн різних континентів, з участю Владик та Провідників українських Церков, дипломатичних пред-

“VISNYK” — “THE HERALD”

Published by Organization for Defense of Four Freedoms for Ukraine, Inc.

Monthly except July and August when bimonthly.
Second class postage paid at General Post Office,
New York, N. Y.

Board of Editors

Address: P. O. Box 304, Cooper Station,
New York, N. Y. 10003

ставників ряду країн українського поселення, представників інших національних груп, представників українського політичного світу, представників української преси.

Вагу і значення СКВУ треба розглядати не так у світлі імпонуючих зовнішніх виявів громадської солідарності, зорганізованості, культурних імпрез і маніфестаційних здвигів, як у визначені ідейних і політично-концепційних заложень та центральних завдань, що стоять перед українською спільнотою у вільному світі, а саме: морально й політично допомагати українському народові в його визвольній боротьбі за державну незалежність, устійнивши й скоординувавши засоби й способи тієї допомоги; — та зберегти й скріпити українську національну субстанцію в діяспорі. Обидва ці головні завдання тісно пов'язані, бо наша успішна допомога Україні немислима без збереження національної й культурної самобутності української спільноти у вільному світі. Засимільована духовно й культурно еміграція, відчужена від мови, культури й історії своїх батьків, стає для свого народу чужою і за його життєві інтереси боротьби вести не буде.

Перманентна визвольна боротьба українського народу, процеси спротиву й боротьба проти русифікації та переслідування й засуди культурних діячів в Україні — усе це примушує західний світ щораз ближче цікавитися українською проблемою, і в цьому пляні СКВУ своїми Маніфестами, резолюціями й Меморіалом до Генерального Секретаріату ОН, друкованими в чотирьох мовах і розісланими урядовим чинникам вільних країн, став успішним інформаційним засобом в унаглядненні колоніяльного стану підсоветської України та з'ясуванні національно-державних аспірацій українського народу.

II

Значення СКВУ віddзеркалене вимовно у всесторонніх оцінках української самостійницької преси у вільному світі, як теж у непогамованих

напастях комуністичної українськомовної преси та ненависницьких атаках більшевицьких прислужників в Україні.

Підкresлюючи велике досягнення Конгресу в його зовнішньо-маніфестаційній частині, не-промислове значення спільніх виступів і спільної декларації українських церковних Ієрархів і Провідників, виразне зформулювання сучасного положення українського народу в колоніальній УССР та наголошення справи національно-державного визволення України, як також узмістовлення ідеї солідарності її єдності всього українського громадського життя для успішної допомоги визвольній боротьбі українського народу та збереження її розвитку української національної субстанції у вільному світі, — українська самостійницька преса ставить Світовий Конгрес Вільних Українців на іспит історії.

Звідомлення преси українських політичних середовищ, які офіційними учасниками Конгресу не були, бо Конгрес відбувався на громадській базі, багатомовні глибокими перспективними оцінками й висновками. Пресові органи Українського Визвольного Фронту підкresлюють важливість втримання спільногоФронту в боротьбі проти Москви, не зважаючи на різниці, які нас ділять, і стверджують, що в цьому аспекті СКВУ досяг своєї мети. Довершення великого діла вимагало великих зусиль, багато доброї волі і взаємного довір'я, а також здорових ділових компромісів.

В українському громадському житті, подібно як і в політичному, є ще немало людей, а то й гуртів, не зовсім готових психологічно до конструктивної співпраці з іншими, в зорганіованій спільноті, і це підкresлює преса Визвольного Фронту хоч би в такому ствердженні: „Звичайно, що компроміси не могли задовольнити усіх. Це логічне і ясне буде для тих, хто прагне мислити широко громадськими категоріями, а не керуватися іншими міркуваннями”.

СКВУ, стверджує ця преса, залишається світлим документом, що українці з усіх країн свого поселення зійшлися при одному столі, обміркували найважливіші питання дальнього нашого буття в діаспорі і зайняли становище до імперсько-колоніальної політики Москви супроти українського народу на рідних землях. Це вперше в історії українського поселення поза

межами України, а може загалом в історії нашої Християнської Церкви, з'явилось звернення українських духовних Ієрархів і Провідників українських православної, католицької і протестантських Церков.

Найбільше значення СКВУ, стверджує далі преса Визвольного Фронту, полягає в тому, що він уперше в історії української еміграційної спільноти створив символ об'єднання всіх українців довкола однієї великої справи, і цей факт матиме дуже велике значення для дальнього життя і змагань українців, як у вільному світі, так і в Україні. Конгрес наблизив до себе всі українські політичні кола, і то якраз в дусі служіння справі повного визволення українського народу. Приклонники капітулянтської концепції „реалітетів” взагалі не мали місця ні відваги вийти на форум СКВУ.

Займаючи становище до СКВУ, преса Визвольного Фронту заявляє на сторінках офіційного органу „Шляху Перемоги”, що „...СКВУ не здіснив би зв'язуваних із ним сподівань, коли б він не став платформою координації дій на громадському секторі, яка має стати базою для здійснення нашої визвольної концепції. І тому ми будемо підтримувати цю координацію, не зважаючи на намагання деяких відосередніх сил...”

Услід за позитивною оцінкою і становищем преси Українського Визвольного Фронту, багато уваги присвятила СКВУ преса мельниківського середовища. Розглядаючи досягнення СКВУ, ця преса підкresлює здібність української спільноти до великих починів і поважних осягів. Це доказує, що українська спільнота настільки зріла, що може зговоритися у важливих справах громадського життя, створюючи свою зорганізованістю базу, з якої може черпати свої сили український політичний світ.

СКВУ, стверджує мельниківська преса, заклав базу діяльності в майбутньому новою методою у широкому маштабі, маючи на увазі інтерес цілості української спільноти. Він послідовно доводитиме до визрівання великого явища — української спільноти в розсіянні, як її мають, наприклад, жиди.

На зовнішньому відтинку факт відbutтя СКВУ має не аби яке значення для майбутніх відносин між українськими політичними і чужинними чинниками. Конгрес виразно виявив

перед ними всіма наставлення українських патріотів і цілого українського народу. Він показав силу й зорганізованість української спільноти у вільному світі, як також унагляднив рівнобіжність їх змагань із змаганнями материка України. Тим самим він спростував облудну пропаганду Москви щодо України як і щодо цілого СССР, наголошус мельниківська преса.

Не зважаючи на деяку розбіжність думок у гетьманському середовищі щодо оцінки СКВУ, у зв'язку з пов'язанням Конгресу з відзначенням 50-річчя Української Національної Революції, гетьманська преса все таки стверджує, що Конгрес в основному був позитивним явищем у нашій дійсності, бо зійшлися на ньому всі соборно з усіх країн поза Україною, в яких проживають українські люди. На думку гетьманської преси, до здорового прояву учасників Конгресу треба зарахувати, зокрема, факт, що до почестей не були покликані „живі символи” української соціалістичної революції в 1917-му році. Чи став СКВУ прологом до замітніших фактів у майбутньому, відмічує гетьманська преса, покажуть на ділі його постанови і резолюції, які чекатимуть своєї реалізації.

Пресові органи політичних середовищ демократичного крила УНРади, вказуючи на окрім досягнення СКВУ, намагаються одночасно увиразнити недоліки Конгресу, зокрема невідповідне потрактування на Конгресі „творців Української Національної Революції та представників Державного Центру УНР в екзилі”, через незапрошення їх до Президії Конгресу. Вони також підкреслюють, що „поставлення президента УНР М. Лівицького нарівні з речниками політичних середовищ є виказанням нетolerанції і непошані до понадпартійного Державного Центру УНР...”

Такі закиди цієї преси не мають об'єктивних причин і основ, бож СКВУ був зорганізований на громадській базі, і всі політичні українські чинники були запрошенні до участі в Конгресі лише в характері почесних гостей. Вирізнювання того чи іншого політичного середовища чи Центру на СКВУ було б лише спричинило непереборні ускладнення, а то й розбиття Конгресу.

Серед позитивних голосів демократичної преси можна відмітити наголошення важливості завершення консолідації у громадському секто-

рі створенням тривалої установи СКВУ і його Генерального Секретаріату, що піднесло духа й енергію всіх організацій для скоординованої допомоги визвольному змаганню України та для розвитку української національної субстанції у країнах поселення вільного світу. Скоординували свою діяльність усі ділянки національного життя на своїх світових з'їздах і конгресах у рамках СКВУ. Демократична преса підкреслює також історичне значення поєднання в церковно-релігійній ділянці та відрадне явище в переборенні антагонізмів різних суспільнополітичних груп, які не могли раніше між собою співпрацювати впродовж довгих років.

Як і можна було передбачати, майже нічого не знайшла у відбутті СКВУ „реалітетна” преса, яка вже під час його підготови послідовно знецінювала саму ідею Конгресу Вільних Українців та оклевечувала його організаторів, а успіх Конгресу узaleжнювала від участі в ньому делегації з УССР та американських урядових чинників.

Характеризуючи СКВУ як „бандерівсько-мельниківську змову” для захоплення домінантного впливу на збірне життя української спільноти у вільному світі, „реалітетники” ублівають над знеціненням принципу соборності в керівних органах СКВУ та непошануванням президента УНР і Державного Центру, хоч негайно по приступленні до УНРади самі заперечили у своєму партійному „Бюлетені” Державний Центр і проголосили, що будуть поборювати його як „шкідливий”. Вони, у своїй радинофільській настанові, знецінюють також і програмові матеріали СКВУ як „відбитку закостеніліх бандерівських ідей”, що з „новою” Україною, яка у формі УССР стала політичним ідеалом „реалітетників”, нічого спільногого не мають.

III

В подібному пляні намагається знецінювати й оклевечувати СКВУ, як „збіговисько націоналістичних зведенюків”, українськомовна агентурна комуністична преса в Америці, заведена у своїх передбаченнях, що Конгрес стане форумом партійної боротьби, особистих образ, зневаг і розбиття української самостійницької спільноти, бож „занадто глибокі між націона-

лістичними зведенюками розходження, занадто велика ненависть, занадто амбітні вожді різних угруповань".

З не меншою люттю зареагували на успіх СКВУ большевицькі прислужники в Україні. Відкриваючи „ювілейний пленум творчих спілок і організацій України”, 12 грудня 1967 р. в Києві, „один з найстарших українських письменників, лавреат премії імені Т. Г. Шевченка П. Й. Панч”, свідок і очевидець арештів понад 200 українських письменників за Сталіна, сказав: „... Українські націоналісти, які опинилися на смітниках Европи і за океаном, в безсилі злобі не припиняють ворожих вилазок проти досягнень Радянської України... І ніколи не вдасться їм затямарити на своїх сміховинних конгресах те, чого досягла Україна, ставши рівною серед рівних республік у великому Радянському Союзі...”

Ще виразніше заговорив режимний „критик” — секретар правління Спілки Письменників України Л. Новиченко, ствердживши: „... Зовсім недавно в Нью Йорку відбулося галасливе зборище, яке назвало себе „світовим конгресом вільних українців”. Керівники й організатори цього „конгресу” — давні верховоди українських буржуазних націоналістів за океаном — були, як то кажуть, вірні собі. Вони заявили, що їхньою метою є „визволення України”. А оськільки руки до цього в них більш ніж короткі, вони відводили собі душу в наклепах на український народ, його соціалістичну державу, культуру й літературу. Але ми не можемо забувати, кому, яким силам служать подібні „пропагандивні шабаші”...

Ці наказані Москвою режимні виступи про СКВУ завершив голова правління Спілки Журналістів України, Я. Пашко, заявляючи: „... Не в змозі заперечити величні досягнення Радянського Союзу, спростувати розквіт України в сім'ї братніх радянських народів, ідеологі імперіалізму і їхні лакизи — українські буржуазні націоналісти вдаються до витончених методів підробки і наклепів, щоб заперечити історичну закономірність наших досягнень, принизити, применшити їхній революціонізуючий вплив на трудящих усього світу. На своєму збіговиську в Нью Йорку в листопаді цього року буржуазно-націоналістичні недобитки розгор-

нули нову шалену кампанію брехні і наклепів на радянський народ...”

Уже хоч би з наведених непогамованих атак на СКВУ і його учасників найкраще видно, що Москва вповні усвідомлює значення її небезпеку концентрації збрізних сил і координованої дії української еміграції в допомозі визвольній боротьбі України, бож з такою метою був організований СКВУ. Тому й доручила вона своїм прислужникам українського роду в Україні й у вільному світі повести нагальну атаку проти „буржуазних націоналістів”, які, мовляв, беруться визволити „щасливий радянський народ” в Україні.

Але цілком інакше розуміє й сприймає ці атаки поневолений український народ на рідних землях. Це слідне у виявах спротиву колоніяльній владі окупанта в Україні, в судових процесах, у боротьбі проти русифікації, зокрема в гордому викликові українських культурних діячів: „Ми хочемо України, незалежної від Москви!”

IV

Спроби большевицької агентури послабити, роз’єднати й психологічно зневалізувати українську спільноту у вільному світі в її протимосковській настанові знайшли свій вияв також і під час підготови та самого переведення СКВУ. Підривним маневром була, між іншим, у час підготови СКВУ ініціатива п’яти українських викладачів високих шкіл, які повели акцію збирання підписів під заявою, що її опісля переслали до советських урядових чинників у Москві й Києві.

У протиставленні до самостійницьких принципів та протимосковського змісту програмових матеріялів і резолюцій СКВУ, група з 35-ти осіб, які підписали заяву, — визнаючи УССР державою українського народу тоді, коли українська спільнота у вільному світі окреслила дійсний стан, що УССР це тільки назва, якою Москва прикриває свою окупацію України, — як теж погоджуючись на федерацію з Москвою та на існування і дію комуністичної партії в Україні, не зважаючи на те, що вона є чинником жорстокого поневолення й нищення української нації в руках окупанта, — звертаються до воро-

(Закінчення на ст. 21-ій)

per, heje a mangytche. Otre, he sapit ouporo hahoi per, ychimomjehna. Lilekrebets talhe ree-arky boit, a came boit jahbaran gooi cumpay 3 mis-cama ybar, a koi pommepa miskreits, e rymom jahna i saccogenna. E tek aktinbenni nepsereh, go sohi, mumpoe rogo gashenka osra chon it moci-me saukarajehets, mo mottare ybarry monhnn ha-
E a uin nincosunii moco emoujahnhe, a ca-

gybolo i rogojolo juktta. he michee sanmae miskreits, sapit mihaboro, 3 mo-ancosunii an hertnkhite, a cepet hnx hahaj-p-jocbit, Lile o npsocate — te e cumpaoro hadynix hotcen npsocate is morkajib onix sattamjehna Hamaa ayxoricht y bci kromujikorsacheti hnh-
dnti.

he naznatrijocat, he gyro 6 piflomo, mo jazit po-ecr matceta pite" a tony shahenii, mo koin 6 nepea cege, no jihni, heio jecchtobashin: "Licepia

3 il krasibram monha crants korni mapeh.

jo a jazaputin icropiti myui.

cl, koxa nijechina, knre i bimjapee raskinny po-omkrae, ak soparaisora ha mab; y corion ma-noporo i cromoceti; ha sarrin cromicet hctoprhna, licepia knre b hin, psalme chintu hna amati choobra icropia, licepka hcnxika e jumia, sarrinnae chit i hnamati. Tam y cybax i xophofaron, mo mornhne hac. Vee, mo nepe-ctipin — he mangytche. Thojnna e xphomemtpon ha bke jihazia — he mangytche, te, mo mae il sy-cri bi cboro hnyplumopro bra3haka. Te, kolo bo-
Thojnna sarephnija cyo'ertinbo monhnn ha-

crinot, nepsinnoi nocreti?"

hi ar nincosgorhna exek, sreAeta mo hanjpo-

gak buritajae sama ninciyha nincicet a mon-

pokn i harasye i yuacjimbri hnhno.

mcjch, ra mncjch, aka crants monhny mik npo- he mokemo octepitran i lilekrebets, ncepitnoe brakatepca pojihno. 3 lindohn moryarts, ak hrcpkins moryarts utia hapon, go utiun hapon ha. I te — pojihnni ctpy a batpribekns in ci-ay i chibkurttan mokogith ha npsara chopijeh- Biogoriyho he arnue titymawntpa aytta po-dekinti.

keptrytehko — enoxajahne arnue i ctopi ykpa-Lilekrehko —

hictb ctoits a oxax tar peajpho, mo boha jira hei hegaraato micu a sanmae a paxygi acy, a mangyt-kae tyt cam a mnhyjoro. Tenepluhiets onhnni-mnyjinni hecam mangytchi. Mangytchiens rnhn-molo ctopiphna tm, mo boha ayumeo otimae jo hngafineh motecir. Thojnny blypibaneo hja-h He typea menoxomotyhnix ctyjii, hi hocarahn rahnjohi cupan.

ull, ak gunc gedeagepethpore ychimomjehna op-ka a hzbie, ak seksparin upkrjua, tiei kochpy-k-mokha yarinti utaxa a ohnni kpmom. Lilekreh-ti a ophctopohnomy blypahni, tar, ak he mnhyje, i mo tolo, mo exoxint y mangytche, heje onjura soni juktta — mo toro, mo saxonint y upn iherhony hnhnatty nohyarts, kpih ceppe a ro sappay a myui, sfilim upnpoahnm coococom, hnx sappay mojinh mojihom omenoyi, came mo to-aije etalhmo upnogewy s enocoret mapeh.

uppare jarnhlyti, jucachinbinti happy. posrophehnx y mnhyji i mangytchi hokomjehna, bin aae yari bin okpecjhenn. Cnjiroo croix kndi, hanjohatcenhie i cosemy zimodessho i napojon ha3hno cepejorhna. Crzahorhne Lilekrehka e hony koi jihia Lilekrehka dytra bicco hrafo. Lilekrehka sacajhnhnoi ctopobo e te, mo e 3em-

tarhuk nrajabith, ak came i Lilekrehka. oprahnhocin. He mae mo raskinbinti upnkhjatay nro o myui — ak mo tacemhnni menoxofianshohi ojnni topganty blypahni a joro te, mo jletpca xomoli, mo mokke mokasati note. Bo tiziran bin amehna motecir. Toro he crake ha tepochi hcn-jiuo jonomorolo hja tijn orjuzon e jira hac bi-hnni crti blypahni cooi jucactchno, ak tle i apie-thojnna e "mkpokremoco", aie gyro 6 kopec-
bxn, is "Shadobry".

i he b Ykpaithi . . . , npechenby necjimbe Llarenho-bnn, i hehajokkenn semjiram molm b Ykpaithi kaa", "Heofitn", s nocjaha, "L meptren, i kn-ro aehorhnhna blyom i han s noem: "Coh", "Kab", tamenhnuo yjxa harju. Perekjutini monhnn upo- hcpkrolo yjxa. Y ipomerebckin bissi bih blyknpa Lilekrehko — enoxajahne arnue i ctopi ykpa-

(Sarikhenn)

HPNJATA JIOLJNA

II-p Muaxiino Hywntip

другого крила, яким людина охоплює майбутнє. Вона витичує продовження нашої „історичної” лінії. Вона пінетрує, шукає шляхів, блудить, але інстинкт самозбереження роду простує дорогу, бо засадничий напрям пересуджений річищем давньої історії душі. Так, бо там у сфері підсвідомості, в оцих печерах пам'яті знаходиться осідок почувань, і без їх контролі ніщо не відбудеться в психічних чинностях, особливо, що стосується руху.

В одному з підручників психології в розділі про ролю уваги, натрапляю на таку аргументацію:

„Стисла залежність уваги від почування заважена вже багатьма психологами, але досі не здобула ще належного признання. Факт споріднення уваги з рухом та залежність від почування підготовляє нас до розуміння уваги як чогось накиненого нам почуваннями... Про скріплення почування під впливом відроджування споріднених первнів уяви — Гербарт і його школа говорять як про аперцепцію. Згідно з цим поглядом твердять, що новий первень враження буває аперципований, чи пак засвоєний громадою раніше від існуючих уявлень. На думку Гербарта, всяка увага змушує додумуватися такого співдіяння слідів минулых вражень...

„І справді, увага знаходиться під впливом двох противних сил: новости і свійськості. Нова річ, рідка, недізванана, має великий вплив на увагу. З другого боку, в міру заникання новости враження, оті зацікавлення змагають відвернути увагу від речі цілком нової до свійських речей”. (Джеймс Саллі: „Людська духовість” — т. I, стор. 199).

Коли те, що було говорене вище про зацікавлення, назовемо цікавістю, як жадобою пізнання, то зрозуміємо, який стислий є зв'язок між світом уже засвоєних і здобуваних речей. Наша чуттєвість перекидається на новий шлях і асимілює набутки. Можна сказати, нова лінія стає проекцією старої. Творимося на старих фундаментах.

За пінетуючою світ цікавістю, увагою зверненою на новість, гонять цілі громади засоційованих почувань і підбивають світ для людини, помножуючи новими дізнаннями те, що вона вже засвоїла, те що вже було. Минуле посуватиметься в майбутність і там западає.

Алла Коссовська

СИН КОМАНДИРА

Високе чоло, стиснені уста,
Такі ще іоні і такі рішучі,
О, так, йому судилася висота,
Таких не стримають ні пріви, ані кручі!
Хоч руки зв'язані — із ворогом на прю!
Хоч із-за грат — із закликом до світу!
Але так боляче за молодість твою,
В тяжкій неволі сумно пережиту!
Та не зломити волі ворогам,
Її ж самі вони загартували
Собі на горе, та на радість нам,
Вона тепер, мов викута із сталі.
Отим плебеям невтімки було,
Що честь твоя — тобі життя дорожче,
Що, коли соколові зранити крило,
То серце сокола від гніву затріпоче.
Тобі ламали крила, і не рік,
А довгі і страшні десятиріччя,
На двадцять років кат тебе прирік
Дивитись смерті проклятій в обличчя.
„Зречися батька, його прокляни,
Назви його злочинцем і бандитом!”
Та з уст рішуче і коротке „ні!”
І погляд твій лишився непохитним.
Ти заховав батьківський занюйт
У серці, загартованім стражданням,
І, наче папороті тасмінничий цвіт,
Він там горітиме у волі сподіванні.
Ти не самотній, ні! Міцні і росте
В усьому світі юніх, чесних опір,
Ми віримо, нова доба гряде,
Ми чуємо її залізні кроки.

Що ж тоді залишається як теперішність? Залишається точка перетину між минулим і майбутнім, рухома її рухлива павза, залишена на тривання життя одиниці, що перероблює час разом з сучасними представниками переходів поколінь. Ця рухома точка — це життя, а життя — як бачимо — це творчість. Теперішність це період творчості, бо в первинній своїй істоті свідоме перероблювання новини на внутрішню власність шляхом акомодування набутків з тим, що вже було власністю, належить до психології творчості.

Цей момент зіткання давніх наладовань з новим світом, коли його супроводить сильна експансія уяви, бував подібним до вибуху. Бачимо це у виїмковій організації Шевченка. Почування вибухають, а винесена ними свідомість знаходиться у володінні почуття безмірної си-

ли. В цьому явищі маємо діло з виїмковим випадком, але назагал цей процес життя має для нас чар тому, що він є постійним засвоюванням, і внаслідок цього втримує свідомість переможного життя в постійному поготівлі.

Цей першень радости життя, як здобування, як ряду менших чи більших перемог над світом чи над собою, як творчості в засягу своєї долі, як змагання до цілі, яка є в Бозі, цей першень радости дає життю розпорощене внутрішнє сяйво. Він спричиняє те, що всяка праця, навіть не окрілена уявою, але яка є все ж таки зусиллям засвоювання і піdboю, є для душі позитивною чинністю. А що ж допіру творчість на велику скалю, коли людина відчуває, що обидва її крила закомодовані і рвуться в світ, а здібні двигнути те, що вже було, і те що буде.

Я вибрал приклад Шевченка. Була це така людина, як кожний з нас, тільки щасливо від природи й духа часу вивінана. Завдяки йому ми зрозуміли, на що стати нашу сучасну духовість, отже чим ми є — ми, як живуча нація. Шевченко відкрив дух нації, він відкрив, що цей дух є в людській одиниці, що людська одиниця і нація — це одне. Шевченко утілеснив цей дух в кожному з нас. З так устійненою духовістю ми стали навочасною нацією.

Це доконав Шевченко не інакше, як глибоко вглинувшись в себе і показавши те, що побачив. Про добре інстинкти мас, як звичайних людей, свідчить те, що ми Шевченка звеличали. Добре призадумавшись, дійдемо до того, що незвичайно почесне, святкове місце в культурі, літературі, а особливо поезії, завдячує саме тому, що служить нам якгляд у людську душу. Виявляється, що ми відчуваємо, не здаючи собі з того справи, як нам потрібно для життя пізнання людини. Великим винахом є кіно, через яке пізнаємо зовнішній світ, але ж не поставимо його на вітари своїх чолобитних почувань так, як поезію.

Звідсіль висновок для „дослідників письма”, яким є література, що головною річчю, яку треба в ній дошукуватися, є людина. Все інше — це тільки кіно.

Існує наука психології, але людина мусить не тільки знати, але й бачити. Поет плястично виявляє нутро людини, а при цьому виявляє речі, про які психологія не завжди відає. Пере-січний ум не завжди відчуває потребу інтересу-

ватися тим, що це є і як постає уявлення, але дав би багато за те, коли б йому хтось вияснив, що це є, що в ньому, що вечірньою порою, в обличчі заходячого сонця, співає якоюсь елегією.

Офіційна психологія починає працю від межі, яка визначає те, що є свідомістю. Говориться те ѹ тамте про горіння під свідомістю, про т. зв. підсвідомі стани. Але туга пливе ще десь нижче, як осад підсвідомості, як її екстракт і настрій, що його годі розкладти на первині. Є це одна з тих особливих ділянок психології, про які не згадується в підручниках, або лише натякається, щоб їх збутись. В багатьох мовах навіть назви для неї немає.

Тугу віднайшли в нас поети, вони її відпізнали як глуху чуттєву тенденцію викресати в собі майбутні стани, сягнути пам'яттю в особисті минуле і безконечну даль пережитих речей — аж до прабуття. До прабуття через зв'язки з природою, аж до „пра-ілу”. (До певної міри висловлює це і св. Августин: „Ти створив нас з уваги на себе, і неспокійне наше серце, доки не спочине в Тобі”. Зізнання I 1 стор. 2).

Оце — психологічна формула ліризму, який у поета є кунштом, а в людини, що ходить пішки, повсякденним чуттєвим паливом душі.

Проблема цього невловного стану ставить нас в обличчі підставового явища. Так проявляється психічна енергія в стані спочинку, як готовість психічного життя, готовість, сповнена вижидання подій, які зустрічають душу і які треба буде відпізнати шляхом пригадування подій, що вже душу зустріли і залишили в ній пам'ять по собі.

Ми були б мертвою річчю, на яку надаремно діяли б побудники ззовні, коли б їх не відпізнали через те споріднене, що його вже в душі маємо. А втім, ідеться про те, щоб новина не була переляком, але щоб лягла в душі, гармонійно зісполеною зі становом нашого посідання, щоб була засвоєна нашим почуванням і уявленням як щось близьке, що гармонійно припадає до нашої цілості. Отже, ввесі процес життя нового дізnavання помагає передусім у скорому асоціюванні з тим, що посідаємо. А це — процес пригадування.

Туга є поготівлям пригадування, чуйністю душі, її увразливленням. З неї родиться прагнення потенціалізувати життя свідомості.

Так, отже, дбання про те, щоб нові переживання добре пов'язувалися з переказами давніших переживань, випливає з закону природи, встановленої Тим, Хто створив людину. Св. Августин був добрим знавцем природи людини, великим психологом, коли сказав: „Анімус ест іпса меморіа” (Душа є самим пригадуванням). Без здібності пригадувати не було б дороги перед людиною. Ця дорога виникає з дороги вже пройденої. Звідси тягливість життя і безперервна єдність свідомості, умова існування духовості. Збірна людська особовість тільки тоді має три вали життя і може плянувати життя, коли через те має здібність пригадувати своє історичне життя, коли через те має історичну свідомість і виразну свою духовість, своє особове Я.

Поняття нації вводить нас у світ надособистої психіки — суспільної психіки. Як ті світи, надособистий і особистий інтегрально між собою лукачаться і розділення їх було б неможливе, — про це дають нам найкраще уявлення знову ж таки поети, пластики психічного світу. Зіставмо те, що говорять про особисте переживання туги, про внутрішній „спокій” і враз із тим про „людов” — ранній Тичина, Антонич чи навіть Симоненко — з Шевченковим надособистим почуванням спасіння народу, який становить єдність з душою поета, і усвідомимо, якого великого напіння надають людській душі ті найпростіші духові стани, що губляться у безвидій тузі.

Оци „анімус — меморіа”, безпосередньо підкорена діянню устроєвого й розродчого чуття, має для духовного життя матірне значення тому, що є осідком почувань. Психологи бачать початок чуттєвого життя в тому моменті, коли людина відрізняє прикрість від приемності. Але треба запитати: в чому полягає прикрість, а в чому приемність? Прикрість — це заколочення гармонії, до якої змагають первні, що існують в душі. Йдеться про той спокій, що має в собі щось делектаційне. З пережитими речами лукачить нас любовний чар. Зважмо, з якою ніжністю пригадуємо собі давні речі, особливо позитивні, які не заколочували внутрішньої гармонії. Глуха пам'ять про ті стани будить в душі жаль по втраченому раєві, а заразом прагнення знову осягнути ті стани. Тому також перша назва туги — любов.

Тут лежить зарід ідеалізації, зачин надорга-

нічного, самостійного духовного життя. Туга має свій відповідник у маренні. Психічна енергія звідси уділяє тепло зроджуваних ідеальних почувань усім чинностям духа, зарівно в обсязі уявлень, як і волі. Треба сказати: стільки ідеалу, скільки пам'яті. Тим далі людина проекціонує, чим глибше сягає пам'ятю, тим більше любить теперішнє життя, чим більше любить минуле. Чим глибша туга, тим далі сягають прагнення. В цьому самому стосункові — уява.

Людина розіп'ята в тій проекції. В'язлом її крил, стигми яких вичував на раменах, є метафізичне вичуття вічності, це почуття, що пропливає крізь неї струмком вічного життя, який прямує від початку буття, і що за простір свого життя на цьому безконечному шляху вона є відповідальною перед Створителем світу і людської душі.

„В ОБОРОНІ НЕСКОРЕНІХ”

Під таким кличем Організації Українського Визвольного Фронту в ЗСА протягом місяця березня і квітня з великим успіхом проводили в різних місцевостях політичні віча з метою підтримати морально наших братів в Україні і поінформувати широкі кола українського громадянства про найновіші події в Україні, про сучасний стан на нашій Батьківщині та про проблеми Світового Конгресу Вільних Українців. На вічах схвалювалась відповідні резолюції.

16 березня відбулося політичне віче ОУВФ у Джерзі Сіті, 17 березня у Філадельфії, Клівленді, в Асторії, 22 березня в Іонкерсі, 23 березня в Чікаго-Південь, в Балтімор, 24 березня в Нью Йорку і Ньюарку-Ірвінгтоні, в Міннеаполісі, Гартфорді, Енгемптоні, Алентавні, Пас-сейку, Амстердамі, Віппані.

30-го березня відбулися віча в Брукліні, у Вашингтоні, 31 березня в Боффало, Перт Амбої, Байоні, Картереті, Лос Анджелесі, Омазі, Сан Франсіско, Генвері, Арізоні, Мілвокі, Палатаїні, 7 квітня у Гемстедті і Нью-Бронсвіку.

На різних вічах у різних місцевостях з доповідями виступали: д-р Микола Чирковський, д-р Михайло Кушнір, мігр Іван Винник, ред. Ігнат Білинський, інж. Анатоль Гончарів, д-р Степан Горак, Уляна Ізелевич, проф. Лев Шанковський, ред. В. Давиденко, ред. Леонід Полтава, д-р Володимир Савчак, пор. Лев Футала, проф. Павло Савчук, сот. Микола Фріз-Вернигора, інж. Євген Іващук, Богдан Казашівський, проф. Симон Вожацівський, ред. Володимир Левенець, мігр О. Веселій, Володимир Столлярський, інж. Мирон Жарський, мігр Павло Баб'як, проф. Осип Танасевич, В. Палагнюк і мігр Лука Костеліпа.

C. Корніг

СВІТОВА КРИЗА ПОГЛІБЛЮЄТЬСЯ

Світ щораз глибше занурюється у світоглядову, політичну, господарську і культурну кризу. Поступово розхитуються підстави традиційної, надбаної довгими віками, моралі та етики і заступають їх сваволя, розперізаність, бітніки та гіпноз. Дегенерується в зматеріялізованому світі духовна культура. Замість пропагандованого матеріалістами раю на землі витворюється пекло анархії. Для мешканців ЗСА яскравіше виступає криза у зв'язку з воєнними подіями у В'єтнамі.

Шукають розв'язки у В'єтнамі

У В'єтнамі війна загострюється і поширюється. „Ю. С. Ворлд енд Ріпорт” з 18 березня пише: „То не є середнього розміру війна — то є велика війна. ЗСА втратили там ініціативу і, можливо, не скоро зможуть її відібрати назад”.

У В'єтнамі відбуваються жорстокі бої. Комуністична партизанка гуляє по його теренах, нищить і грабує міста, вбиває цивільне населення, силою вербує молодь. На військовій базі Кхесань одинадцять тижнів боронилася 6-тисячна залога американських морських піхотинців від десятикратно переважаючих сил ворога. Обложені постійно перебували під густим вогнем ворожої артилерії. Здавалось, доля цієї фортеці була вже приреченна. Але на початку квітня 20-тисячна американська і союзна армії розірвали блокаду і визволили Кхесань.

У Вашингтоні точиться дискусії, чи висилати до В'єтнаму дальші 200 тисяч війська, яких домагався генерал Вестморленд. В днях 11 і 12 березня відбулося в Сенаті засідання вже давно не скликуваної сенатської Комісії для закордонних справ. Присутній на тому засіданні державний секретар Дін Раск відповідав на запити сенаторів, які критикували Уряд за його політику у В'єтнамі і за спосіб ведення війни. Дін Раск рішуче заперечив можливість відклиkanня американських військ з тієї країни, але давав вимінливі відповіді щодо дальших плянів. Він заявив, що справа висилки нових транспортів війська ще не рішена. Сенатор Т. Дад, демократ, заявив, що „війна у В'єтнамі є лише частиною світової змови комуністів”.

Український радіовий коментатор проф. З. Саган, говорячи про трагічно-помилкову політику американського Уряду у В'єтнамі, зазначив, що москалі використовують націоналізм північних в'єтнамців і підсушують їх гасло боротьби за об'єднання В'єтнаму в єдину імперію, а про комунізм, на якому в'єтнамці не дуже розуміються, багато не розводяться. Американці, натомість, хоч і виступають з всебічною допомогою, але вони за розз'єдання В'єтнаму на дві частини. Це дуже важлива різниця, яка й спричинила труднощі в тій країні. Проф. З. Саган вважає, що війна у В'єтнамі була б ще грізнішою, якби не політика Мао Тсе-тунга в Китаї.

Москва виграла в Кореї („Пуебло”) і у В'єтнамі, але поступово програє в Югославії, Румунії, Чехо-Словаччині і Польщі. Те, що скликані Москвою конференції комуністичних партій у Будапешті і Софії закінчились провалом, поважно перелякало Москву.

Треба думати, що ситуації у В'єтнамі не дається направити доти, поки не будуть змінені методи ведення війни, доки не будуть з повною силою бомбардовані шляхи московських воєнних достав (зокрема порт Гайфон) і доки не буде проголошена декларація американського уряду про те, що у В'єтнамі ведеться війна за його об'єднання.

Вибори в ЗСА

12-го березня в Нью Гемпширі відбулися перші правивбори кандидата на президента, який має бути вибраний у листопаді. Офіційно зголосеними кандидатами виступали: від республіканців Річард Ніксон, який дістав 79%, і від демократів Юджін МакКарті, який дістав 41%. Крім того виборці голосували за незголосованих кандидатів, вписуючи їх прізвища на картках.

Демократичні коментатори стараються применшити значення правивборів у Нью Гемпширі, але, здається, їх висліди правильно відзеркалюють загальні виборчі настрої. Очевидно, голоси виборців Демократичної партії будуть розбиті, і це тим більше правдоподібно, що вже по правивборах в Нью Гемпширі виставив свою кандидатуру на президента темпераментний промовець сенатор Роберт Кеннеді, що є рішучим прихильником миру у В'єтнамі. На виборчому вічі він так зелектризував гіпнісів, що вони поборивали йому гудзики і втягнули б з авта, якби не врятувала охорона.

Річард Ніксон виступає у виборах під гаслом: „тільки новий провід принесе мир у В'єтнамі!” Він є знаменитим промовцем, має добру опінію і солідні аргументи. Підтримує його популярний колишній президент генерал Д. Айзенгауер.

Очевидно, в Москві розраховують, що, поки при владі в ЗСА стоять демократи і ліберали, вона має шанси війну у В'єтнамі виграти. Коли ж би прийшли республіканці, а зокрема Р. Ніксон, то вона постарається війну закінчити бодай компромісово, як то було в Кореї після приходу до влади ген. Д. Айзенгауера. У випадку, якщо шанси Р. Ніксона зростатимуть, то Москва може, не чекаючи на його вибір, закінчити війну розподілом В'єтнаму, щоб дати можливість демократам виграти вибори.

Промову президента Л. Джансона з 1 квітня, в якій він заявив, що не буде в листопаді кандидувати на перевибір і наказав припинити бомбардування Північного В'єтнаму, пресові коментатори назвали „вибухом політичної атомової бомби”. У зв'язку з цим між Ганоєм і Вашингтоном зав'язуються офіційні контакти в справі мирових переговорів. В Сайгоні реакція негативна,

і президент Південного В'єтнаму Тхієу відмовився прийняти пропозицію през. Джансона відвідати Вашингтон.

Ситуація в Європі

На згаданих вище засіданнях сенатського Комітету закордонних справ державний секретар Дін Раск заявив, між іншим, що ЗСА мають тепер клопоти з трьома проблемами — в'єтнамською, корейською і німецькою.

І дійсно, ситуація в Західній Німеччині напружена до найвищого ступеня. Німці не можуть далі зволікати зі справою звільнення від московської окупації своїх східніх земель. Підсилення війни у В'єтнамі, нові фронти на Середньому Сході і в Кореї, врешті, московські зачіпки, провокації й погрози в західному Берліні дуже занепокоїли Бонн. Там приходять до переконання, що на скору і успішну допомогу НАТО у випадку агресії зі Сходу розраховувати не можна.

В зв'язку з тим Бонн пожавлює свої політичні стосунки в Європі і актуалізує свій договір з Парижем з 1963 р. Заохочують його до цього і останні, малі, але стабільні успіхи французьких політичних плянів „Союзу від Атлантику по Урал”. В центрі світової уваги такі події, як провал комуністичної конференції в Будапешті і зустрічі в Софії, антимосковський спротив в Україні, демонстрації студентів у Польщі і зміни в проводі комуністичної партії Чехо-Словаччини, намагання Румунії унезалежнитись від Москви.

Московського ставленця В. Ульбрихта особливо налякали події в Чехо-Словаччині й Польщі, і він побоюється ізоляції Східної Німеччини. Західно-німецький канцлер Курт Кізінгер, виступаючи у Райхстагу, гостро викривав В. Ульбрихта, який заявляє, що нібіто Бонн сприяє неонацістам. Кізінгер заповів скорий ушадок Ульбрихта, який „щораз більше віддається від німецького народу”.

На конференції німецької соціал-демократичної партії в Нюрнберзі її провідник Віллі Брандт, міністер закордонних справ, дораджував урядові визнати кордони на Одрі і Нісі та наяв'язати співпрацю з Польщею, маючи на увазі, очевидно, співпрацю проти Ульбрихта.

Про дружбу і співпрацю ЗСА і Західної Німеччини пишуть американські газети, які мріють про майбутню Європу, як про З'єднані Стати. Активізацію цього проекту відкладається на час, коли „відійде” де Голль. Того „відходу” нетерпеливо очікують французька лівіца з Мітерандом на чолі, комуністи і ліберали. Але де Голль із своїми дорадниками твердо веде свою лінію, в якій помітні передбачливість і обережність, властиві людям досвідченням. Тепер де Голль вибирається з візитами до Румунії і Чехо-Словаччини. Під час таких візитів він звичайно користає зі свободи слова, що не залишається без наслідків. Провідником європейської політики на сьогоднішній день є Франція, яка поволі й терпеливо старається закріпити союз з Німеччиною. Одночасно Франція старанно уникає поширення політичної і господарської співпраці з Британією.

Британія має клопоти з індусами із африканської Кенії, які мають пашпорти та британське громадянство і хочуть тепер переселитися з тієї новопосталої держави до Британії. Загальна кількість цих індусів сягає мільйона, і вона поважно обтяжила б і без того нужденний бюджет Британії.

Лондонський коментатор у своїй політичній аналізі причин упадку Британської імперії пише, що історія її розпаду є одним із рідких випадків потвердження тези про існування певних територій, які для імперії мають рішальне стратегічне значення. Такою територією для Британської імперії, — пише цей коментатор, — був Єгипет з Суезьким каналом. В 1954 р., коли Британія погодилася евакуувати район того каналу, то тим самим вона зреяла свого імперіального становища. Суезький канал був пуповиною Британської імперії, так, як поверсальська Франція спиралася виключно на демілітаризації Надрайнії, так, як сьогодні Москва в Європі спирається на поділі Німеччини. Нехай Москва виступить із Східної Німеччини і вся московська імперія протягом року розлетиться.

В другій половині березня Західну Європу охопила „золота гарячка”, але, по ухваленні Конгресом ЗСА закону, що скасовує обов'язкове покриття вартості долара золотом до 25% і по інтервенції міжнародних банків, спекулянти почали випродувати золото, закуплене по ціні нижчій від закупу: вони платили по 40 доларів за унцію, а тепер випродують по 38 доларів. Рівночасно обнизились ціни на акції. В такий спосіб урятовано світову монетарну систему, яка спирається на доларі.

В Азії зростає нова сила

Цією силою є Японія. „Ю. С. енд Ворлд Ріпорт” у статті „Зміна ролі Японії в Азії” пише про сильну японську мілітарну традицію, про впливи військовиків на політику, про розвиток японського промислу, який співпрацює з американським промислом. Японія розвбудовує морську воєнну флоту, має велике летунство, забезпечене найновітніми конструкціями літаків, і зайирається до продукції атомової зброї. Експерти не виключають, що вже в 1970 р. Японія може мати нукlearну зброю. Автор статті, стверджує, що в Японії не трудно додобачити поворот націоналізму, додає: „але чужинецькі експерти кажуть, що націоналізм має характеристичну прикмету — руху вперед”.

У пресі появляються повідомлення, що між Москвою і Токіо ведуться переговори про участі Японії в упромисловленні Сибіру. Звертають при тому увагу, що участі Японії у розбудові Сибіру матиме і політичні цілі, скеровані проти червоного Китаю. Очевидно, в зв'язку з цим Пейпінг лас Москву, називаючи її провідників зрадниками, які випродують багатства Сибіру. В Токіо вважають, що Москва в цьому випадку відійшла від марксизму і вступила на шлях реальної державної політики.

ПОШИРЮЙТЕ ВІСНИК!

Лев Шанковський

БОЛЬШЕВИКИ ПРО УПА

(З серії: Ворожі свідчення про УПА)
(Продовження)

Але совєтські фальсифікатори, М. Білоусов та В. Клоков, не тільки закидають проф. Армстронгові „вибілювання” українських націоналістів та „фальсифікацію” історії українського народу, — вони самі не цураються безцеремонної фальсифікації праці американського професора. Подаючи, наприклад, його твердження, що „українські націоналісти були неспроможні проникнути в масу населення”, вони пропускають його кінець, який звучить: „у ширших розмірах”⁹⁶). І вони додають до твердження проф. Армстронга ще таку „цитату”: „Народ в Україні в тяжкий час іноземної окупації залишився вірним своїй соціалістичній ідеології, ідеям пролетарського інтернаціоналу”. Усе нещастя для фальсифіаторів полягає в тому, що в жадному із своїх творів проф. Армстронг такої дурниці не написав, а його книжка про „український націоналізм” заперечує цю фальшиву цитату всім своїм змістом. Фальсифікатори просто вигадали цю „цитату”⁹⁷).

⁹⁶⁾ Пор. М. М. Білоусов і В. І. Клоков, назв. праця, ст. 139.

⁹⁷⁾ Проф. Джон А. Армстронг зробив такі висновки про український націоналізм (думаючи, головно, про дію зорганізованих націоналістичних груп на центральних і східніх землях України — цитуємо з 2-го видання книжки, 1963 р., ст. 288-289): „Український націоналізм був єдиним антикомуністичним рухом, який міг вести широку пропаганду в Східній Україні під німецькою окупацією. Він розпоряджав групою відданих прихильників, які діяли як організатори. Він був здатний викликати ентузіазм і вимагати жертв. Брак досвіду й розсудливості коштував його прихильникам дорого. Рух доказав, однаке, що він був досить гнучким, щоб пристосувати свою програму до соціальних вимог, які вкоренилися в східноукраїнському населенні внаслідок совєтського досвіду. Він притягнув до себе значну частину інтелектуалістів і техніків, які складали єдину групу, що була здатною реорганізувати життя після совєтської евакуації, але був неспроможний проникнути в маси населення в ширших розмірах. Гальванізуюча сила існувала, кадри, що її могли передавати, були на половину зформовані, але основна маса залишилася незацікавленою”. Підкresл. мої — Л. Ш. Ми передали точно висновки чужинецького дослідника, з

Цитовані нами фальсифікатори, М. Білоусов та В. Клоков твердять також, що проф. Армстронг приписує „дії радянських партизанських загонів українським буржуазним націоналістам”⁹⁸). У цьому випадку фальсифікатори мають рацію, якщо думають про вчини розвідувально-диверсантської групи полк. Д. Медведєва. Посилаючись на документи гітлерівських органів безпеки, проф. Армстронг записав провокаційні атентати медведєвського розвідувача, Н. Кузнецова в Рівному (по-большевицьки: Ровно) на рахунок підпілля ОУН. Справді, туполобі гітлерівські опрічники дали піймати себе на большевицьку провокацію і, знайшовши на місці атентату спрітно підкинутий атентантником Кузнецовим „бумажник” з документами знищеного диверсантами українського націоналіста, зорганізували негайно акцію „відплати”, під час якої у волинських тюрях розстріляно 15 жовтня 1943 р. понад 500 українців.

Про це рівенська газета „Волинь” вмістила була такий офіційний комунікат: „Останнім часом зроблено два атентати на життя високопоставленої особи Райхскомісаріату України. Зав-

якими можна погоджуватися або ні, але фальшувати їх зайво. У своїх рецензіях на книжку проф. Армстронга („Америка”, Філадельфія, 1955, чч. 76-87 та „Український Квартальник”, Нью Йорк, том XI, ч. 2, 1955) я звернув увагу проф. Армстронгові, що немає об’єктивних критерій, на підставі яких можна було б окреслити ступінь чи „розмір” заангажованості українських народних мас у дію українських націоналістичних груп. Навіть табл. заинтересовань, що їх проф. Армстронг навів на ст. 283 своєї книжки, доказує, що наші українські народні маси своїми заинтересованнями нічим не відрізняються від народніх мас у всьому світі. Але ми сумніваємося, чи народні маси західніх народів, які опинилися б в умовах українських народніх мас під гітлерівською окупацією, знайшли для своїх „лицарів абсурду” стільки зрозуміння й дали стільки теплої підтримки, що їх дали українським націоналістам українські народні маси під час другої світової війни на всіх українських землях!

⁹⁸⁾ Пор. М. М. Білоусов і В. І. Клоков, назв. праця, ст. 139.

дяки докладному доходженню точно встановлено зв'язок між властивим колом виконуючих атентат та ідейними спричинниками. Після цього заряджено та переведено заходи проти великої кількості в'язнів з Волині, які належали до обвинувачених кол”⁹⁹⁾.

Проф. Армстронг за німецькими документами (Осс Е-4/І), а також офіційно „Дойче Україне Цайтунг” (23.XI 1943) приймає, що атентати в Рівному були виконані „бандерівцями”. Це невірно: атентати на ген. Ільгена і д-ра Геля були виконані Кузнецовим. Атентат на замісника Еріха Коха, Павля Даргеля, не вдався, бо Кузнецов тільки поранив Даргеля, але коли йдеться про провокацію з „бумажником”, документом і написаним Кузнецовим „грипсом”, який „доручав” атентат, то вдався він цілком. У відповідь на атентат гітлерівці знищили були тоді квіт української інтелігенції на Волині, при чому під категорією „ідейних спричинників” підтягнули визначних священиків Православної Церкви (наприклад, о. прот. Миколу Малюжинського, члена Адміністратури УАПЦ, оо. протоєреїв В. Мисечка та А. Піклевича та ін.), учителів і культурних діячів, кооператорів і господарників (напр., інж. Харита Кононенко), жінок і дівчат (напр., Ганну й Тамару Мартинюк та ін.). Наказ про ці розстріли дав Альфред Функ, СС оберфюрер і шеф відділу юстиції Райхскомісаріату. Про моральну вартість большевицьких провокаторів може найкраще свідчити факт, поданий у книзі спогадів полк. Медведєва, в якій описується, як він і ціла його група раділи в Цуманських лісах, коли з принесеної із міста газети „Волинь” довідалися, що дісталося за „атентат” українським націоналістам. Очевидно, цифра розстріляних, що її подає Медведєв, дуже занижена, бо не 36 „провідників”, а понад 500 неповинних українців знищили гітлерівці за провокаційний атентат Кузнецова¹⁰⁰⁾.

З Рівного Кузнецов поїхав до Львова, де пробував повторити свою провокацію. В мундурі німецького офіцера він, у білій день, застрілив віце-губернатора д-ра Бауера, одного з найбільш

99) Пор. Волинь, Рівне, ч. 83, дня 24 жовтня 1943 р.

100) Пор. Медведєв, назв. праця, ст. 293 і д. „Подобные вести не могли не вызывать в нас чувства удовлетворения”, каже Медведєв (2-ге вид., ст. 285).

гуманних німецьких урядовців в окупованих областях. Застрілив його з окликом „Слава Україні!” Тим разом, однаке, німці не дали себе взяти на провокацію. Тікаючи зі Львова, Кузнецов попався у руки польової жандармерії УПА. Його зловили в с. Білгородка, Вербського району, 2 березня 1944 року з двома іншими диверсантами¹⁰¹⁾.

Випадок з Н. Кузнецовим показує, як большевицькі партізани й диверсанти на Волині боролися проти українців руками гітлерівських опрічників. Але ця злочинна коляборація Д. Медведєва та його головного розвідувача Н. Кузнецова з кривавим режимом Еріха Коха для винищування українського народу¹⁰²⁾ ніяк не перешкоджає сучасному московсько-большевицькому агіторові виносити обох на щит небувалого „героїму” і вказувати на них, як на приклад для наслідування. І ця коляборація з гітлеризмом проти українських жінок і дітей ніяк цьому агіторові не перешкоджає вшановувати провокаторів назвами вулиць та площ і ставленням пам’ятників. У тому ж самому місті Рівному, в якому вулицями спливала кров

101) Див. Лебедь, назв. праця, ст. 70. Див. теж Медведєв, назв. праця, ст. 489. Советські звіти про „героїчу” смерть Кузнецова в бою доволі контроверсійні; большевики довго вагалися, на яку ногу стати, не знаючи, чи і що зізнав Кузнецов, коли опинився в руках польової жандармерії УПА. Див. Микола Струтинський, „Подвиг”, жовтень, Львів, 1963, ч. 6, ст. 103-124; ч. 7, ст. 6-53; ч. 8, ст. 108-160 з цікавою знімкою „героя” ч. 6, ст. 103. Микола Струтинський, волинський поляк, був членом загону полк. Медведєва. Його оповідання про загибель Кузнецова слід уважати за останню офіційну версію, але вона суперечить тому, що про Кузнецова раніше друкувала Робітнича Газета, Київ, 24 грудня 1959 р., ст. 4. Існує також цікаве польське джерело: „В. Мальтен, Гдзе єт оберльотенант Зіберт? Варшава, Міністерство Оборони Народовій, 1959. Зіберт, Пух і ін, — це псевдоніми Кузнецова, який, добре володіючи німецькою мовою, що її вивчив у приволзьких німецьких колоніях, виступав у мундурі німецького офіцера і на вітві був прийнятий на авдісції райхскомісаром Е. Кохом.

102) Підпільна большевицька організація, яку створив у Рівному Кузнецов, а керував якою яничар Терентій Новак, зуміла за час своєї підпільної „боротьби” зліквідувати із намічених до ліквідації 23 українських „націоналістичних” діячів — 19. Див. Медведєв, назв. праця (друге вид.), ст. 337-340. Див. також цикл наших статей у джерзисітській Свободі, 1955 рік, чч. 143-147 п. н. „Вулиця ім. Медведєва”.

неповинних українських жертв провокації Медведєва-Кузнецова, більшевики прозвали одну вулицю — вулицею Медведєва, а одну площу — площею Кузнецова. На площі ім. Кузнецова поставлено йому пам'ятник.

Ми не проти вшанування героїв. Ми шануємо героїв усіх народів, віровизнань і всіх часів. В роки минулої світової війни ми бачили справжніх героїв серед бійців червоної армії і серед червоних партизанів. Але ми не вважаємо Кузнецова за героя не тільки тому, що через його диявольську провокацію загинули наші брати й сестри з рук гітлерівських опрічників. Ми не вважаємо його за героя, бо він навіть своїй справі не дотримав вірності до кінця. Бажаючи врятувати своє життя, він видав польовій жандармерії УПА всі таємниці розвідувально-диверсантської групи полк. Медведєва. Його зізнання зберігаються за кордоном. Між іншими, він зрадив факт, що група Медведєва маршує по Волині в одностроїх українських повстанців під проводом ляйт. Крутікова, який був в от. Тараса Борівця-Бульби щось ніби воєнним спеціалістом. Під час перебування групи Медведєва на території групи от. Бульби Крутіков приєднався до медведєвців¹⁰³⁾.

Зізнання Кузнецова дозволили звернути увагу на групу більшевицьких партизанів, що під проводом колишнього „бульбівця” — Бориса Крутікова маршували по Волині в шапках з тризубами, ревли націоналістичних пісень і вдавали з себе рейдуючу повстанську групу. Вони користувалися кличками УПА, що невідомо як їм дісталися, але ці клички були причиною їх згуби. Зраджені Кузнецовим, вони допомогли польовій жандармерії у Вербському районі затримати „рейдуючу групу” і розбити її майже в тому самому місці, де був зловлений Кузнецов

103) Про те, як Борис Крутіков приєднався до медведєвців, розказав він Василів Бегма, керівником більшевицького підпілля в Рівенській області, а цей включив цю розповідь до книжки своїх спогадів. Див. Василь Бегма і Лука Кизя, Шляхи нескорених, Видавництво Художньої Літератури „Дніпро”, Київ, 1965, ст. 497-501. Бегма пише, що в боротьбі з „фашистами” Крутіков позувався ноги. Тепер він працює викладачем у Львівському політехнічному інституті і є кандидатом економічних наук.

з товаришами. Тільки кільком партизанам зі складу цієї групи вдалося вийти до р. Бугу¹⁰⁴⁾.

Завзяття, з яким московські більшевики, а зокрема їхні органи безпеки, накидають українському народові „культ” своїх „героїв”, що для українського народу були катами, викликає почуття огиди і є свідоцтвом того підневільного стану, в якому перебуває український народ в так званій „самостійній і суверенній українській державі”. Іншим таким „героєм”, що його накидають українському народові, є совєтський письменник Ярослав Галан, про якого самі більшевики знають, що він був агентом польської дефензиви, і супроти якого вони самі не мали повного довір’я, не даючи йому дозволу носити зброю¹⁰⁵⁾). Але, врешті, не можемо мати ніяких претенсій: кожний визнає таких „героїв”, на яких його стати.

Коли ми дещо довше затрималися для обговорення реакції більшевицьких фальсифіаторів історії на книжку проф. Джона А. Армстронга, то не можна стриматися від ствердження, що нішо так не виводить з рівноваги советських фальсифіаторів та пропагандистів, як солідні, удокументовані праці про боротьбу УПА проти гітлерівських окупантів. Коли ці

104) Це в цьому бою, правдоподібно, Крутіков позувався ноги. Про затримку у Вербському районі і бій, див. Медведєв, назв. праця, ст. 470-471. Поразка групи Медведєва, що сталася від удару „кулацької жандармерії”, як назвав її Вершигора (ІІ, 3, 85-86), і її невдале „маскування під бульбашів”, що його часто вживали червоні партизани на Волині (Вершигора, ІІ, 3, 50), до чого також багато причинився Кузнецов своєю балахунчиштю, були причиною того, що навіть в кругах „органів безпеки”, які, так би мовити, були „хазяїнами червоної партізанського руху”, не завжди полк. Медведєв і його партизани мали добру опінію. 24-го січня 1953 р. Вінницька Правда надрукувала була злісну критику на книжку спогадів Д. Медведєва, На берегах Южного Буга (Москва 1952, друге вид. Київ, 1962). У цій „рецензії”, Л. Озябкіна та М. Зарудний обвинували Медведєва у фальсифікації історії партизанського руху та у вихваленні різних „лжепартизанів”. Ця „рецензія” була передрукована в київській Правді України та московській Літературній Газеті. Після упадку Верії всі ці газети мусіли були помістити статтю: „Про одну помилкову рецензію” (напр., Жовтень, Львів, 1955, ч. 11, ст. 119-121), але в межичасі, в 1954 році, полк. Д. Медведєв помер, проживши тільки 56 років (нар. 1898).

105) Див. Володимир Беляєв, назв. праця (нотка 68), ст. 3.

КУБАНЬ — УКРАЇНСЬКА ЗЕМЛЯ

Анатоль В. Бедрій

ЗАВЖДИ СОБОРНІСТЬ НАЦІЇ

Український націоналістичний рух завжди обстоював і обстоює принцип соборності українських етнографічних земель. В аспекті території цей принцип означає, що до української нації належать усі ті землі, на яких формувалася й жила українська нація. Одною з ознак неукраїнськості т. зв. УССР є факт, що це колоніальне твориво не постало на засаді принципу соборності: великі українські простори лежать поза межами УССР.

праці появляються чужими мовами, то тим більша лють огортає фальсифікаторів і пропагандистів. Тоді ми чуємо звідтам вигуки, може темпераментні, але непереконливі, як от Мельничуків: „Ніколи, чусте, ніколи не боролися проти німецьких загарбників”¹⁰⁶), або в солідніших публікаціях обзивається ці праці „фальсифікацією боротьби українського народу проти німецько-фашистських окупантів у буржуазній літературі”. На думку одного з цих „солідніх” дослідників, від самого початку війни існувала „непохитна єдність українського народу в боротьбі проти німецько-фашистських загарбників”, хоч це джерело знає про знищення цілої низки червоних партизанських загонів „українськими буржуазними націоналістами”¹⁰⁷).

106) Юрій Мельничук, назв. праця („З життя...”), ст. 98.

107) І. І. Слинько, „Непохитна єдність українського народу в боротьбі проти німецько-фашистських загарбників”, *Український Історичний Журнал*, Київ, Рік III, 1959, ч. 4, ст. 53-64. „Єдність” не було, бо, як стверджує Слинько (часами він підписується Слінко), „підлі зрадники і вороги українського народу — українські буржуазні націоналісти — з перших же днів підступного нападу на СРСР почали виконувати мерзенню роля лакеїв нім. фашистів і катів укр. народу. Всіляко вислужуючись перед окупантами, вони допомагали їм хазяйнувати на укр. землях, розстрілювати радянських людей, вели боротьбу з партизанами, виконували шпигунську і провокаційну роботу”. Ми навели довшу цитату для характеристики „наукового” стилю Укр. Іст. Журналу. Далі, на конто укр. бурж. націоналістів Слинько записав загибелю „легендарного розвідника” Н. І. Кузнецова, командирів червоних партизанів Авксент'єва, Бовтунова, Песенкова, 12 розвідників загону Кірова, депутатки-підпільниці А. А. Хомич і її родини, 22 радянських патріотів, зарубаних сокирами у Володимирецькому районі і баг. інш. От і була „єдність”.

(Далі буде)

Це головно східні та південно-східні українські землі, в першу чергу Кубань. Москва насильно включила ці землі до Росії, так що не лише СССР, але й РСФСР є імперською державою.

Про принцип соборності треба говорити тому, що подекуди помічаємо відступ від цього принципу, зокрема супроти Кубані, українських земель в межах комуністичної Польщі та інших. Обстоювання принципу соборності української нації починає дехто називати українським імперіалізмом, крайніми вимогами та нереальним домаганням. Таке думання є наслідком тяжкого положення української нації, що породжує у деякої комплекс національної та психічної меншовартисти.

У цій статті спинимося над аспектами старовинної історії південно-східної України.

**

Простори між Доном і Кавказькими горами вперше органічно пов’язуються з рештою України в новокам’яній добі, коли в Україні процвітала т. зв. трипільська культура. Згідно з дослідами деяких наших антропологів зокрема В. Щербаківського (*Кам’яна доба в Україні*), т. зв. сальська культура прийшла в Україну з Малої Азії через Кавказ і Балкани. Кавказький шлях ішов способом передачі, а не міграції. Тобто населення над східнім узбережжям Чорного моря органічно засвоїло і щойно тоді передало хліборобську культуру на землі над північним узбережжям Чорного моря, тим створюючи спільній хліборобський культурний круг (яких 3.000 років перед Хр.).

Інший факт підніс Т. Олєсток-Олесевич, який вказує, що українці-динарці, згідно з іхньою антропологічною генезою, є вислідом перехрещення двох основних расових комплексів: 1) арменоїдного субстрату і 2) нордійсько-арійської верстви в її передслов’янській відмінності. Через своїх арменоїдних предків українці належать до найстарших осіло-хліборобських народів не лише Європи, але й всієї земної кулі. (Наше минуле й перспективи, *Визвольний Шлях*, т. 32, жовтень 1958, ст. 1122). Отже, простори довкруги Озівського моря творили нерозривну ланку між арменоїдним субстратом і арійцями. Американський антрополог Ралф Лінтон твердить, що початок індо-європейських народів треба виводити з району східньої України. (Трі ов Калчер ст. 175). Щербаківський підсумовує свої досліди висновком, що українська людина є тубільцем на своїй землі, зокрема на Кубані та Придонні, щонайменше 5.000 років (*Формація української нації*, ст. 6).

Під кінець 3-го тисячоліття і на початку 2-го перед Хр. на Кубань дісталися впливи транскавказької ранньої металевої культури. Біля 1800 р. перед Хр. появилися тут золоті вироби Закавказзя (В. Щербаківський, *Московські теорії і український народ*, *Визвольний Шлях*, т. 60, вересень 1952, ст. 23). З Кубані металева культура поширилася на інші терени України.

Зв'язок Кубані з просторами над Північним Чорномор'ям скріплює теорія про гітітів, як культурну фазу пізнього Трипілля, тобто хліборобів, які засвоїли металеву культуру і перейшли через Кубань до Малої Азії. (Євген Грен, *Тайна одного народу. Гомін України*, 11 червня 1960). Гітіти плекали мальовану кераміку, яку також знайдено на Кубані. Про кубанські неолітичні могили В. Щербаківський висловився так: „Ці могили найправдоподібніше представляють лише стадію міграції якогось племені з Долинського Дніпра поза Кавказ у Персію. Коли Фармаковський бачив у майкопських срібних вазах подібності з гітітською культурою і вивів їх до малоазійських гітітів, як нащадків гітітів, то він помилився лише в напрямі, в якому це мистецтво мігрувало. Вони могли бути буди предками гітітів, а не навпаки”. (*Кам'яна доба в Україні*, ст. 79).

На початку 2-го тисячоліття перед Хр. з Кубані прийшла на центральну Україну бронзова культура і за підніла відому усатівську культуру південної України. Найбільш інтенсивно бронзова культура проявлялася на Кубані, триваючи там від кінця 2-го тисячоліття до кінця 1-го тисячоліття перед Хр. У середнім кубанським періоді осілі або мандрівні ковалі й мистецтво продукували місцеві роди приладдя, зброй і прикрас, а предмети орієнタルного імпорту зникли, відзначає В. Гордон Чілде. (*Давні об Юропієн Сівілізейшен*, ст. 154).

Уже в половині 2-го тисячоліття перед Хр. мідь видобували в Донецькім басейні. У весь простір довкруги Озівського моря творив єдину тубільну культуру. Цікаво, що перша історично відома назва державної конструкції, а саме кімерійці, що існувала на просторі південної і східної України, досягла по Кавказ (I-VII стол. перед Хр.), а коли кімерійську потугу розбили скити, вони зацілили довкола Озівського моря і передали свій вплив на пізнішу еліту сарматів, геленістів та роксолян. Боротьба кімерійців проти скитів була великою боротьбою миролюбного господарсько-продуктивного суспільства проти агресивного грабівничого суспільства, плюtotристично-земельної федеративної еліти, проти мілітаристично-тоталітарно-деспотичної еліти, культури індивідуалістично-теїстичної проти культури колективістично-матеріалістичної. Кімерійці, правдоподібно, творили конфедерацію племен і використовували коня для мирних та воєнних цілей. Завдяки впливам кімерійської доби район Кубані, Приозів'я та Криму дуже скоро увійшов у залізну добу і глибоко засміливав нові варгості ранньомісійської культури, яка поширювалася з середземноморського району. Завдяки культурі південно-східної України наша нація достаточно відмежувалася від культури лісу та від культуриnomadів. Кубань і південний Крим ніколи не підлягали скитам.

У 513 р. перед Хр. перський король Дарій ходив походом в Україну проти скитів. Цікаво завважити, що тубільці України, відомі під різними назвами, не брали участі в тій війні по стороні скитів, і 510 р. на Кубані постала іоніська колонія Пантікапей, яка скоро розвинулася в могутню геленістичну (українсько-грецьку) державу, відому під назвою Босфорської унії.

У VI стол. перед Хр. постало у північно-східній Україні велике місто Гелон. Геродот завважує, що осікільки тубільці цього району ще не знали фортечно-міського будівництва, інженерів-будівничих спровадили з грецькими колоній або з району на північ від Кавказу. Тубільців Приозів'я Геродот називає меотами, а тубільців над рікою Кубань — синдами. Обидва ці тубільні суспільства були арменоїдного походження, тобто це були ті самі люди, що жили там у попередніх століттях. Меоти за часів Геродота (IV стол. перед Хр.) мали ще матріархат, що був типовою суспільною прикметою трипільської культури. Меотійський матріархат породив легенду про амazonок. (Геродот, IV, 110-117). Геродот звав амazonок „шляхетною расою”.

Старовинність культури осілої металевої доби в південно-східній Україні приспішив формування геленістичної культури в цьому районі, створюючи нову синтезу з грецькими впливами. В. Щербаківський писав, що дуже скоро Понтида розвинула свою власну культурну сферу, яка приймала її засвоювана досягнення вищої південної грецької культури, але надала їй форми, зрозумілішої північним відсталим тубільцям, нашим гіпербореям і іншим хліборобам. (*Формування української нації*, ст. 101). Фактично Босфор, а не скити, творив дійсну державу на Україні. Цікаво відмітити, що Босфорське королівство було першою в світі геленістичною державою, а таких держав нараховують десятки. (Див. *Енциклопедія Британіка*, 1953, т. 3, ст. 930).

Формально геленістична епоха в Україні датується від Спартокуса I (438-431 перед Хр.), який об'єднав в одну державу тубільців, що мешкали довкруги Озівського моря. Спартокус сам був тубільцем-магнатом, сильно геленізованим. Він встановив військову систему „тисяч” — добре відому в пізнішій початковій добі княжої середньовічної України. Над Босфором Кімерійським виросла велика держава, що протягом 1.000 років була важливим чинником у світовій політиці та торгівлі. (Ю. Липа, *Призначення України*, ст. 74). Великий геленістичний володар Селеукус (помер 281 р. перед Хр.) плянував каналом до Каспію пов'язати Босфор з Персією (згідно з Плінієм, VI, 31). Не диво, що цю державу звали „Босфором Кімерійським”, бо в ній органічно поєдналися тубільний український елемент з грецьким. Важливим складовим містом Босфорської унії була Фанагорія (на Таманському півострові), що тоді вже звалася Таматарха і вела безперервно існування до XII стол. по Хр. під назвою Тмуторокань. В українській князівській державі Тмуторокань відігравала рівну роль з Кісвом ще за панування великого князя Святослава Завойовника.

Під кінець II стол. перед Хр. у Босфорській державі постав конфлікт між геленістами та „націоналістами”, що звалися роксолянами і хотіли ввести нові, українські елементи. Останнього спартоцида Перісадеса убив тубілець Саумакус, але в цей конфлікт вмішалася Понтийська держава і поставила Босфор під свою залежність.

На якого півстоліття південно-східня Україна підпа-

Леонід Полтава

ПО ШПАЛЬТАХ СОВЕТСЬКОЇ ПРЕСИ

Загальний огляд

Зростання національної свідомості та усвідомлення свого колоніального стану серед неросійських народів в ССР і в країнах-сателітах турбус Москву і її гавляйтів у Києві, Мінську, Тбілісі. Розбіжності між самими комуністичними партіями виходять уже поза рамці „родинного непорозуміння” (на міжнародному збіговищі комуністів у Будапешті не було представників не лише Китаю, Північних В'єтнаму й Кореї, Альбанії, Югославії, Італії, Швеції, Куби, навіть представник Румунії покинув заливо нарад). Домагання свободи творчості і незалежної думки перекинулись з України в Росію: на Україні судили в закритих судах за „антисоветську діяльність” і „націоналістичну пропаганду” ще в 1950-их роках, в Росії значно пізніше з'явилися письменники Солженіцин, Синявський, Даніель та ін.

Всі ці й багато інших подібних фактів, а передусім високі зразки громадянської мужності, що виявляються в перепачкованих матеріялах українських інтелектуалістів, ув'язнених у мордовських таборах, не знаходить відгуку в советській пресі. Хоча відомо, що ті матеріали В. Чорновола, П. Заливахи, сина Головного Ко-

ла під прямий вплив Орієнту. Босфор став посередником у торгівлі кавказько-каспійського району з римським світом. У I стол. перед Хр. Босфор був такий могутній, що Ціцерон ствердив: Мітрідат IV (помер 63 р. перед Хр.) був найбільшим володарем, з яким Рим будь-коли вів війну. (В. Січинський, Крим, ст. 6). В III стол. по Хр. християнство стало офіційною релігією в Босфорській державі. (Енциклопедія українознавства, т. I, частина 2, ст. 601). Це вказує на інтенсивність християнської місійної роботи в південно-східній Україні та на вплив Риму. В Нікейському Соборі (325) брав участь єпископ з Босфору. В Енциклопедії Українознавства сказано, що не треба виключати можливості безперервної тягlosti між церковною організацією Босфорської держави і дієцезією Тмутороканської Русі IX стол. Проф. С. Шелухин у вступі до праці „Пояснення емблеми київського Великого князя Володимира Великого” переконливо доказує історичну та логічну єдність Босфорської держави з княжою державою.

(Закінчення буде)

мандира УПА Юрія Шухевича в численних відписах кружляють по Україні

Час від часу у стократ процензорованій пресі УССР прориваються голоси то про нестачу українських книжок по бібліотеках, то про за сміченість театрального і вокального репертуару московськими пісеньками, то про московські слова в підручниках для українських дітей...

Громадськість України щораз відважніше виступає проти московських плянів нищення історичних будов, як, наприклад, Києво-Могилянської Академії або церкви з XVIII ст. в с. Андрушах, яку змалював Тарас Шевченко, — і по декуди вимоги народу стримують режимників.

Виступ П. Шелеста в Києві

Перший секретар ЦК КПУ П. Шелест у своїй промові на обласній партконференції в Києві рапорт виявив те, що замовчує преса:

„...Контрреволюційну суть українського буржуазного націоналізму, — заявив він, — завжди треба пам'ятати всім нашим людям. Базікання про так звану „самостійність”, про якийсь занепад культури, мови є гнилою приманкою, на яку може клонути лише політичний сліпець, обмежена або озлоблена людина, різні демагоги і переродженці, а також деякі любителі показати свою „зверхність”, для яких все, що робиться нашим народом, не те, що, бачте, його персоні хочеться. У своїй роботі партійні організації повинні враховувати ці обставини. Треба постійно і наполегливо підвищувати політичну свідомість...”

Про кого говорив московський гавляйт? Про молодь, яка народилася і виросла за советської влади і якій тепер доводиться „підвищувати політичну свідомість”? ..

У „Робітничій Газеті” з 21 березня ц. р. була надрукована стаття „Вище рівень ідейно-виховної роботи”. У ній знову: „На службі імперіалістів — різні антисоветські організації, в тому числі недобитки українських контрреволюційних зрадницьких елементів, які свого часу втекли за кордон”... Преса вдовбue в голови своїх читачів, що українська політична еміграція — на службі в американських банкірів, що українські патріоти за кордоном — це „слуги розвідок”, які „ненавидять український народ”. —

Л. Череватенко

РОЗДУМИ

...І чом вас так забагато,
слова — запалі могили,
слова — крипці безводі,
слова — як осінні вікна?
Такі ви численні,
що іноді
про інші слова забувасши —
теплі та чисті, як вулики,
нестримні, владні, як вода висока,
веселі, як вручилите поле.

„Дніпро”, 1968

На таку забріхану пропаганду навряд чи зловиться тепер хтось із мислячих людей на Україні.

Знову УПА

Минулого року, коли українці у вільному світі відзначили 25-річчя з часу створення УПА, в советських газетах було на цю тему багато статей. Ворог мусів очорнювати Героїчну Армію з огляду на живий інтерес до неї в народі. Тож минулого року часті згадки про УПА були зрозумілими. Менше зрозумілими є нові згадки, вже в 1968 році — через 26 років після її створення!..

Київська „Літературна Україна” з 20 лютого ц. р. у великий статті „Під сопілку містера Флада” атакує цього приятеля українців і багатьох інших сенаторів та конгресменів. Атакує за те, що вони підтримують законні домагання поневолених націй жити своїм життям, творити власні, незалежні національні держави. У згаданій статті читаємо: „В одній компанії знаходиться член Палати Представників містер Флад, прем'єр з милості Гестапо проголошеної „держави” Стецько та їм подібні”... І далі, розраховуючи на незнання читачів, що Я. Стецько після проголошення Акту про відновлення української держави був тим же Гестапом ув'язнений, автор статті переходить до відзначення в Конгресі ЗСА 50-річчя проголошення УНР:

„Містер Флад, подаючи в палаті представників простору лжеісторичну довідку про „боротьбу” українців за свободу і незалежність, договорився до того, що возвадив щедру хвалу так званій... Українській Повстанській Армії. Явно догоджаючи буржуазним націо-

налістам і накликаючи на свою голову гнів чесної, трудої еміграції (чи розумів тільки конгресмен останнє?!), він заявив буквально таке: „УПА — це був могутній підпільній український (у нас вважають: українсько-німецький) рух опору (направду: опору відщепенців народові”), і той рух, мовляв, „боровся на Україні і проти нацистів, і проти більшовиків; УПА продовжувала антирадянську боротьбу до початку 50-х років” і за цей час, не без захоплення мовив конгресмен „люди з УПА” знищили тисячі радянських людей”...

У цій же статті — згадки про „військові загони ОУН” та ін., але все в кривому большевицькому люстрі.

Газета „Молодь України”, призначена в першу чергу для комсомольців, часто згадує про УПА, хоч і яким кривим словом. Найновіший приклад у числі з 2 березня 1968 р. У нарисі „Спадкоємці материнського скарбу” розповідається про нещасну, затуркану Антоніну Вознюк з с. Клесів, Сарненського району на Станіславівщині, яка тепер у 60-річному віці живе в брудній, розваленій халупі, бо всі семеро нерідних дітей її відцуралися. Тих дітей забрала вона до себе під час війни. Автор нарису розповідає, що тоді:

„...із навколоїшніх лісів повиповзали криваві „боронителі соборої України” — бандерівці. Антоніні Федорівні довелося покинути рідне село і переїхати з дітвою в райцентр. Справа в тому, що оунівці давно гострили на жінку зуби — за зв'язки з радянськими партизанами”.

І далі:

„Ми розмовляємо з Антоніною Федорівною, годину, другу. Жінка показує і дірки в порохнявих стінах, по затикані старими онучами, і прогнилу підлогу, прикриту цератою, і розсохлі вікна.

— Хоч би хто з дітей гвіздачка забив, — краєчком платка витирас старенька сльози, — пусткою стала жата. А я й дотепер пам'ятаю, де хто з них любив сидіти, де впав, де засміявся, як ми за оцім столом їли затірку з останнього борошна...

По тих словах мати змовкає. Вона вся в полоні спогадів. За якусь хвилю, докірливо похитавши головою, жінка щиро признається:

— Тепер, на старості літ, ніякovo мені дітей просити. Матері проханий кусок вельми в грудях пече. Думала самі догадаються... Не дочекалась. То вже кілька років у селищну раду ходжу. Але голова не одступається: „Квартира твоя ремонту не підлягає, а нової виділити не можемо”. Хоч один раз зайшов би та глянув як живу”...

Коротко: діти, яких ця стара жінка виховала, відцуралися агентки НКВД, а большевиць-

Іван Левадний

НЕЗРІВНЯННИЙ МАЙСТЕР КОРОТЕНЬКОГО ОПОВІДАННЯ

В українську літературу Василь Стефаник увійшов як автор коротеньких оповідань, повних краси і великої сили в зображенням переживань української людини. „Мало не всі його твори — це коротенькі образки, окремі малюночки з життя галицького селянства, немов зфотографовані з дійсних подій, але з глибоким, дійсно символічним значенням загального образу”, — писав Сергій Єфремов. Своєрідність стилю, стисливість вислову, разюча сила розповіді, палке співчуття скривдженим долею селянам — становлять ті неповторні якості, з якими розкривається в його творчості галерія живих, сповнених життєвою правдою представників західноукраїнського села, поневоленого національно, політично та економічно.

Перші Стефаникові новелі з'являються 1897

ка влада віддячилася їй за юдину працю, коли стала вона нікому непотрібною.

Голоси робітників

Останніми роками почали чинити щораз більший опір русифікації в першу чергу інтелектуалісти. А що з свідомішою частиною селян та робітників? Масове явище нині в Україні — втеча сільської молоді з села, з колгоспної панщини, до міста. Частина з них змосковщується, а частина міцно тримається свого рідного кореня. Ale ї робітництво нині вже не те в Україні, що було ще яких 15-20 років тому. На деяких заводах, особливо на Донбасі, робітники вимагають, щоб бодай написи в цехах писали українською мовою. Це також нове явище.

Загал же робітництва невдоволений низьким життєвим стандартом, малими заробітками, самою працею. Газети іноді змушені давати місце ось такого роду дописам робітників („Молодь України” з 2 березня):

„Ми працювали з великим перевантаженням, без вихідних, робочий місяць становив не 25-26 робочих днів, а близько 40. А в табелі, як годиться, проставлено по 7 годин на добу і не внесено вихідних. Як же тоді врахувати фактичний робочий час? А спробуй не вийти у вихідний, так тобі таку „проробку” влаштують, що й не

року в чернівецькій газеті „Правда”, а 1899 року в Чернівцях виходить перша його збірка „Синя книжечка”.

Беручи за приклад твори західноєвропейських письменників - імпресіоністів, Стефаник підкоряє їх методу своїм реалістичним сюжетам, які старанно опрацьовує і наповнює вражаючим ліризмом та хвилюючим драматизмом. Від Франка і Мартовича він переймає їх мистецьку майстерність і тематику. З великою правдивістю описує Стефаник малоземелля, зустрічі, розпродажування майна та землі і виїзд на еміграцію, щоденні конфлікти і сварки селян між собою на грунті матеріальних зліднів.

У новелі „Синя книжечка” героєм виступає бідний селянин Антін, який, не мавши ніякої можливості проіснувати на своєму вбогому гос-

радий будеш. Після неї робітник не думає, чи треба йти в лазню або на базар. Ви запитайте будь-кого з нас, коли були якісь лекції або екскурсії.

Дуже просимо допомогти нам розібратися в цих питаннях. І ще — організувати робітничі збори, яких не було вже з рік, бо керівники бояться їх проводити, щоб будівельники не висловили в очі того, що наболіло”.

Газета звалює вину на якогось місцевого керівника Семена Мойсейовича, можливо, жидівського роду, щоб таким чином скерувати обурення робітництва... на жидів, замість на спричинника такого становища — Москву.

Замість висновків

Масові й енергійні антимосковські, антикомуністичні виступи української еміграції, передусім членів і симпатиків Організації Українського Визвольного Фронту, у вільних країнах світу, праця АБН, голоси закордонної преси в обороні переслідуваних в Україні — шляхом радіопрограм з деяких радіовисилень — все це морально підтримує український народ в його змаганнях до волі і незалежності. Таємні суди — це лише розпачливі Заходи Москви, якій залишається єдина зброя — атомові бомби. Однак, навіть наймогутніша зброя неспроможна знищити визвольних ідей, які нестримно ширяться тепер на всіх землях України.

подарстві, з горя пропив землю та хату і пішов у наймити з синьою службовою книжечкою за пазухою. Заглиблюючись у внутрішній світ свого героя, письменник малює його психологію, його переживання в найкритичніший момент життя, в хвилину розпачу і туги. Пекучі проблеми сучасного життя, зображені в збірці, краса її форми та своєрідність стилю звернули на автора увагу Михайла Коцюбинського і Лесі Українки, які високо оцінили його літературний талант.

Це заохотило Стефаника до дальшої творчості, і в 1900 році вийшла його нова збірка новель „Камінний хрест”. У головній новелі, що носила назив збірки, письменник зобразив еміграцію до Канади. Про причини еміграції оповідають самі герої твору-селяні: „Ця земля не годна стільки народу здергати та й стільки біди витримати. Мужик не годен і вона не годна, обое вони не годні... А податки накипають, що платив лева, то тепер п'ять, що ів солонину, то тепер бараболю. Ой, зломили нас, так нас йимили в руки, що з тих рук ніхто нас не годен вирвати, хіба лиш тікати!”

Виведений у новелі селянин Іван Дідун тяжко працював усе своє життя. „Як прийшов із війська додому, то не застав ні тата, ані мами, лише хатчину завалену. А всього маєтку лишив йому тато букату горба, щонайвищого й щонайгіршого над усе сільське поле. На тім горбі копали жінки пісок, і зівав він ярами та печерами під небеса, як страшний велетень. Ніхто не орав його й не сіяв, і межі ніякої на нім не було. Лиш один Іван узявся свою пайку копати й сіяти. Обидва з конем довозили гною під горб, а сам уже Іван носив його мішком на верх”, орав землю, сіяв, возив снопи, від тяжкої праці був зігнутий у пояс до землі, за що його прозвали Переламаним.

Але не стало можливості і такою важкою працею забезпечити собі злиденне існування. Родина вирішує їхати до Канади. З великим болем серця залишає Іван Дідун свій убогий горбок. Вийнятково майстерно зображені письменник глибокі душевні переживання селянина, тугу при розлуці з рідним селом, з друзями і сусідами, його страх перед невідомим майбутнім. Зворушливо прощається він зі своїм горбом і на вершку його ставить кам'яний хрест у пам'ять про себе.

У своїй промові, зверненій до сусідів, що зібралися попрощатись з ним, Іван розповідає про свою тугу, з якою залишає рідну землю, про сумні переживання, зв'язані з виїздом. Йому невимовно шкода і горба, на якому він стільки працював і втратив своє здоров'я, і кам'яного хреста, поставленого на вершку горба. Дідун прощається зі своєю жінкою, хоч вона йде разом з ним, бо він свідомий, що в дорозі може все трапитись. Іванова промова — це ціла сповідь людської душі. Щоб позбутися тяжких дум, Іван починає танцювати, танцює завзято, вперто і тим розкриває свою українську вдачу, свою віру в Боже милосердя і в те, що нема безвихідного стану, що українська енергія та працьовитість кінець-кінцем переможуть.

Чергова збірка новель „Дорога”, що вийшла 1901 року, була спробою чисто символістично-го малюнку. „Але, — як зазначив Єфремов, — це траплялось тільки моментами, і манера у Стефаника наскрізь реалістична, малюнок виразний і прозорий... Просто, спокійно, без афектації й зайвих слів, ляконічно, мало не однаковими словами, нічим себе не зрадивши — розкаже він вам про такі події, що не стямиться читач од враження якогось прикрого жаху”.

Сумні сцени смерті показані в новелях „Скін”, „Стратився”, „Бесараби”. У новелі „Катруся” батько лає хвору дочку, яку доводиться везти до лікаря, лає з горя та відчаю, бо нема засобів на лікарів і ліки. Йому шкода й дочки, бо хотів би, щоб вона була здорова, шкода й позичених на лікування грошей, що марно загинуть, якщо дочка не одужає. В новелі „Діти” стомлений тяжкою працею старий селянин кладе граблі на межі і починає нарікати на своїх дітей. У нарисі „Засідання” виведена сцена громадського суду над бідною селянкою, що без дозволу взяла дошку коло церкви. Нарис „Лан” змальовує бідну наймичку за працею на чужому лану. Змучена і виснажена, вона засинає на полі, а за корчем плаче її мала дитина.

Мати в новелі „Кленові листки” перед смертю висловлює свою останню волю старшому синові — маленькому хлопчикові: „Семенку,abis не давав Катрушю і Марійку і Василька бити мачусі. Чуеш? Бо мачуха буде вас бити, від іди відгонити і білих сорочок не давати”. Склав-

ши свій заповіт, вона обтерла сухі уста і заспівала, заколисуючи дитину, бо Семенко ще співати не вмів: „У слабім уриванім голосі виливалась її душа і потихеньку спадала межі діти і цілуvalа їх по головах. Слова тихі, невиразні говорили, що кленові листочки розвіялися по пустім полю і ніхто їх позбирати не годен і ніколи вони не зазеленіють”.

У 1905 році виходить збірка Стефаника „Мос слово”, і після того письменник замовкає на десять років. До нової творчості спонукають його події першої світової війни. В 1916 році він пише новелю „Дитяча пригода”, в новелі „Сини” зображує молодих героїв, що виступають за Україну. Нові мотиви бринять і в новелях „Марія”, „Вона — земля”. Стефаник пише про жахах московської навали, від якої мусять, наладувавши своїми вбогими речами підводи, тікати селянські родини. „Грабус, мордус православний цар”, — говорять вони. Але письменник знаходить і світлі моменти, зображені селедвів вояків царської армії українців, які, ввійшовши до селянської хати і побачивши портрет Шевченка, починають співати „Заповіт”.

У повоєнних роках, за часів польського панування, Стефаник у новелях „Гріх”, „Маті” зображує горе, що принесла на село війна, і нове життя під новим окупантом. Письменник не приховує ненависті українського селянства до поневолювачів і зображує мрії народу про визволення з-під гніту новітнього окупанта та об'єднання всього українського народу в одній вільній державі. Тепер Стефаник у своїх творах уже менше зображує розпач і безсилия, його герої стають щораз рішучішими, активнішими. Великі надії покладає письменник на молодь. Старі селяни в новелі „Морітурі” говорять про молодих: „Вони мають розум, не бійся, молоді, світами бували. Польщі ані-ані не хотять, а панські ґрунти хотять розділити”. Пройняті настроем боротьби за національне визволення новелі „Воєнні шкоди”, „Дурні баби” мають своїми героями людей чину, здатних змагатись за загальнонаціональні інтереси.

Наскрізь оригінальні твори Стефаника користувалися і користуються великою любов'ю читачів. Він з малював народне життя з великим знанням і співчуттям до людських страждань. Слушно відзначила Леся Українка, що „всі нариси Стефаника пройняті тим животворчим ду-

СВІТОВИЙ КОНГРЕС ВІЛЬНИХ УКРАЇНЦІВ — КОНЦЕПЦІЯ І ПРОГРАМА

(Продовження зі ст. 5-ої)

га з проханням встановити нормалізаційну політику між окупантами — Москвою і поневоленим Києвом, бо, як кажуть вони, — „шлях поступу приведе до пошириної свободи і добробуту всіх радянських народів”.

Для нових радянофілів на еміграції поневолений український народ це вже „радянський народ”, життя якого проходить у взаємопов’язанні з російським народом”, — як це вони стверджують у своїй заяві. Усе, чого радянофили уклінно просять у заяві, це „усунення Москвою несправедливостей і зловживань в радянській Україні”.

Такою політичною і національною капітуляцією перед Москвою намагаються ворожі українській справі сили, руками деяких українських інтелектуалів, послабити й знецінити ідейне і політичне значення СКВУ, зокрема протимосковських резолюцій Конгресу, та зробити шкідливий вилім в одноцільому самостійницькому й ідейному фронті української еміграції.

Якими ж малими духом і характером, розтерзаними ідейно здаються автори цієї злощасної заяви в порівнянні з такими ж інтелектуалами в поневоленій Україні, як Чорновіл, Караванський, Кандиба, Горинь, Заливаха, Масютко й сотні інших, які в умовинах большевицького

хом співчуття автора до своїх персонажів, який надає непередаваний чар мистецьким творам і якого не може приховати навіть найоб’єктивніша форма”.

„Поетом твердої душі”, „ясновидцем”, що бачив „чорну тінь, яку кидало наперед, зближаючись до нас, майбутнє”, назвав Стефаника д-р Дмитро Донцов. Елучно зазначив він, що джерелом Стефаникової філософії була „наша земля, вона — земля”, і що „страшна була ця „правда землі” і жорстокі її прикази, іноді — не до прийняття”. Відзначаючи, що Стефаник „знайшов у душах героїв своїх слова, що можуть гриміти, як грім, і світити, як зорі”, д-р Донцов називає його „тим, хто будив в нас призабутій культ твердої душі, культ, що ним має перейнятися кожний з нас”.

терору мужньо й гордо заявляють, що „для нормального розвитку української нації її державності Україна повинна вийти із складу Союзу Советських Соціалістичних Республік та стати абсолютно ні від кого незалежною самостійною державою! Вони також домагаються, свідомі наслідків таких вимог, визнання її пошани для української мови й культури в Україні та непорушності прав людини. За таку свою, гідну українського патріота, поставу вони „караються, мучаться, але не каються” у советських в'язницях і концтаборах Мордовії.

Тоді, коли автори заяви в умовинах вільного життя у вільному світі, нав'язуючи до 50-ліття більшевицької революції, визнають советсько-московський режим і домагаються „забезпечити Комуністичній Партиї України рівень самоуправної політичної організації, а Українській ССР привернути права, які вона мала в минулому”, бо це поліпшило б українсько-російські взаємини, а також послужило б інтересам російського народу і сприяло б федерації України з Москвою, як твердять підписані під заявою особи, — українські патріоти в Україні, хоч і виховані в советській системі, на ввесь голос заявляють Москві і цілому світові: Хочемо України незалежної від Москви, в якій український народ сам порядкуватиме своє життя і визначатиме свою долю, — а словами в'язня М. Масютка характеризують сучасну советську владу як „некультурність і напівдикство в законності”, а в практиці „сварілля і беззаконності часів культу особи Сталіна”, і стверджують, що „націоналізм є відповідлю на існуючий шовінізм”.

Який же трагічний парадокс: ті, хто виріс у дійсності підсоветського терору і для кого єдиною можливою легальною формою спротиву є вихідні позиції законів советської конституції, ставлять максимальні вимоги в інтересі української нації і її національно-державної незалежності, — тоді, коли українські інтелектуали, ніким не переслідувані в країнах вільного світу, з необмеженими можливостями політичної дії, ідейно і політично капітулюють перед Москвою і ставлять мінімальні прохання з метою: „усунути найбільш разючі несправедливості і зловживання, що тепер від них терпить Україна”.

Широка акція української спільноти у вільному світі в обороні переслідуваних культурних діячів в Україні та в'язнів українського націоналістичного підпілля ОУН і УПА, які караються вже довгі роки в советських концтаборах і звідти, як останньо д-р В. Горбовий і молодий Юрій Шухевич, кидають виклик окупантамої України, викликає пересердя, а то й лютъ „реалітетників”, які у світлі опублікованих з України матеріалів побачили повне банкрутство своїх „реалітетно-еволюційних” концепцій. Словами свого речника в тижневику „Українське Життя” з 3-го березня 1968 р. вони тверджають цю інформаційну й оборонну акцію української спільноти як „безвідповідальну і злочинну”, даючи свою „реалітетну” інтерпретацію становища в Україні, мовляв, Чорновіл, Караванський, Масютко і Кандиба — це представники „нової” — советської України, а син генерала Романа Шухевича, д-р В. Горбовий і в'язні — члени ОУН і УПА, це епігони старої, „історичної” України, вислужники нацизму і чужих розвідок, це символи „тоталітарно-нацистської України”, які в 1950-их роках разом з більшевиками десяткували й обезкровлювали український народ, — і тому їх не вільно підтягнати під один знаменник.

„Ми сміємо висловити наше поважне підозріння, — пишуть радянофіли, — що стоймо в обличчі великої провокації: комусь залежить на скомпромітуванні відродження нової України, пришивши йому ненависну і скомпромітовану в Україні нацистську латку, щоби нищити українство . . .”

До такої безодні агентурного оплюгавлювання українського націоналізму та визвольних сил українського народу в Україні й на еміграції докотилися радянофільські реалітетники, ще й до того облудно покликаючись на М. Масютка, який з концтабору в Мордовії пише, що відповідь на московський шовінізм є український націоналізм, і цим найкраще доказує, що ідеї українського визвольного націоналізму не чужі новому українському поколінню в підсортській Україні, і воно готове за здійснення цих ідей жертвувати навіть власним життям.

І саме тепер, коли українська проблема зактуалізована на міжнародному форумі — і відбууттям СКВУ і поширенням матеріалів про переслідування культурних діячів в Україні, —

різні ворожі українській справі сили, використовуючи радянофільські тенденції „реалітетників”, повели наступ, щоб зневіралізувати, а то й скомпромітувати досягнення самостійницьких сил української спільноти у вільному світі та визвольних сил українського народу на рідних землях.

V

У перспективному погляді й оцінці СКВУ далекосліжне значення мають стверджені Конгресом концепційні й програмові заложення і проекції.

Схвалені однозгідно Маніфести, Меморіял і резолюції Конгресу виразно визначають стан колоніяльного поневолення українського народу Росією, кваліфікуючи УССР як фікцію державності та заслону для екстермінаційної політики Москви в Україні. Вони чітко відмежовують український народ в процесі спротиву в усіх ділянках суспільного життя від окупаційного режиму Російської Комуністичної Партиї та московських прислужників українського роду в Україні. Вони закликають поборювати підрывну комуністичну загрозу в країнах нашого поселення та викривати й поборювати затій Москви в її намаганнях інфільтрувати й розкладати українські громади у вільному світі різними засобами культобміну, а зокрема висиланням під всякого роду претекстами своїх режимних делегацій і мистецьких ансамблів.

Програмові матеріали СКВУ наголошують функціональне відношення української еміграції до потреб визвольної боротьби українського народу в Україні та стверджують, що визволення України прийде у висліді національних революцій українського й інших поневолених Москвою народів, — заперечуючи цим і відкидаючи „еволюційні” концепції реалітетників.

Кристалізуючи візію одноцілої української національної спільноти в діаспорі, програмові матеріали СКВУ визначають виховний ідеал українця як повноцінного громадянина своєї країни, пов’язаного з українським народом вузлами української мови й культури, особовість якої визначається християнсько-етичними вартостями і творчою дією для України.

В проекції програми координованої громадської дії українців поза межами України резо-

люїї СКВУ кладуть наголос на допомогу українському народові в його змаганнях до волі й незалежності і накреслюють практичні завдання для збереження і всестороннього розвитку української національної субстанції у вільному світі. Підкреслюючи важливість зберігання, плекання й затіснювання духово-культурного зв’язку з волелюбним українським народом, як теж плекання й розвивання наших національних, історичних і релігійних традицій, як передумови збереження нашої духової і національної ідентичності в діаспорі, резолюції СКВУ визначають шлях до цієї мети через активне підтримування консолідаційних зусиль для наладнання співпраці й розбудови наших Церков, різних громадських, культурних, наукових, молодечих і інших організацій та установ, що забезпечують нам духову і матеріальну базу, без якої ми не могли б вести незалежної політичної й громадської діяльності.

В житті поневоленого народу, зокрема його політичної еміграції, бувають моменти, коли спільнота стихійно усвідомлює і органічно відчуває конечність концентрації збирної енергії для боротьби проти ворога і збереження власної духовості й національної окремішності, в інтересі іншароджених. Цей інстинкт духового й національного самозбереження переміг на СКВУ, він наказав спільноті піти почерез і понад голови й бажання тих, хто українські сусільні й політичні процеси, а то й українську справу, як таку, бачить і оцінює через призму групових чи особистих інтересів та амбіцій.

СКВУ став початковим етапом у шуканні спільногом знаменника для різногранних шляхів і виявів українського громадського життя на чужині, і, не зважаючи на окремі його недоліки, без яких не здійснюється жадне велике діло, незаперечним успіхом СКВУ є вже, між іншим, те, що він такий етап започаткував. На цьому етапі багато труду й зусиль поклали, між іншими, і представники Українського Визвольного Фронту, і висліди їх праці слідні в ідейному й політичному змісті програмових матеріалів та успішному переведенні Конгресу й маніфестацій.

Створивши громадську надбудову СКВУ, українська спільнота здійснила перший етап в упорядкуванні свого збирного життя. Перед нею чергові етапи — упорядкування політично-

Софія Наумовиг

ФРАНЦУЗИ ПРО ДОВЖЕНКА

Ще під кінець 1966 р. з'явилася в Паризії у поважному видавництві „Едісон Універсітер” книжка Люди Жана Шніцерів п. н. „Олександр Довженко”. Тому, що в нас і досі немає монографії про цього світової слави українського кіновика, варто зафіксувати деякі факти, зібрани Шніцерами, як і їхні думки.

Шніцери черпають своє знання про Довженка з оглядин його фільмів, зберігаються в паризькій „Сінематеці”, з радянських джерел та з розмов із деякими товаришами й сучасниками Довженка. Це видно з того, що вони дякують за інформації проф. Р. Юріеневу та М. Лебедєву, журналам „Іскусство Кино” та „Советский Экран”, а зокрема Юлії Соляцевій, дружині Довженка, та Сергієві Юткевичеві.

Базуючись на таких однобічних джерелах, Шніцери не могли написати інакше, як написали. Тому й політична сторінка їхньої праці наскрізь фальшиві. Однак, вони добре знали кіномистецтва, і тому правильно

го їй церковного відтинків, в переході до вищого ступня організованої спільноти. Це зможемо послідовно здійснити, вирощуючи атмосферу взаємного довір’я і пошани та прямуючи до упорядкування цих важливих секторів життя спільноти не механічно, але органічно, визначивши спершу її узгіднивші самостійницькі принципи й засади української національно-визвольної та церковної політики, в дусі СКВУ та інтересі цілої української нації.

Це, зокрема, лежить важким відповідальним обов’язком на українській спільноті у вільному світі під цю пору, коли здушувані терором окупанта підземні грюкоти й бурління вилились уже в Україні у лявліну свідомого й політично спрямованого спротиву, — лявліну, якої у підземелля ворогові вже не завернути. Нашим завданням у вільному світі допомогти цій лявліні заливати якнайширші простори української землі та просякати в глибину душі й ума української людини. Це ми зможемо успішно здійснити тільки спільними силами і координованою дією цілої української спільноти у вільному світі.

В такому аспекті треба теж розглядати концепцію і програму дії СКВУ як узмістовлену місію української еміграції у її змаганні допомогти національно - державному визволенню України.

оцінили вийнятковий Довженків талант як кінорежисера, а якщо мова про німий фільм, то вони називають його генієм і дають йому першенство перед такими „асами” радянського кіна, як Айзенштайн і Пудовкін.

Автори розглядають фільми Довженка хронологічно, подаючи обставини, в яких вони народжувалися й діставалися на екрані. Деякі з них ілюстровані кількома кадрами. На кінці книжки подана фільмографія (дані є описание фільму, з усіма співробітниками, виконавцями і коротким змістом) та бібліографія творів Довженка, монографій про нього московською та іншими мовами. Цю книжку заразовано до серії „Класиків фільму”. З неї подаємо витяги:

„У цієї людини (Довженка) абсолютної щирості, свіжості сприймання й відчувань не було дешевого інтелектуалізму. Позиції Пролеткульту — „табуля раза”, з яких треба було творити нове мистецтво, йому відавалися недоречими. За те є судили його кілька років пізніше. Для Довженка минуле мистецтво було не „путами”, перешкодою, а живим джерелом. Селянин, глибоко пов’язаний з рідною землею, він був надто прозякнутий народнью поезією, щоб не бажати зберегти цього скарбу. Українським думам він дає їхню первісну силу, відтворюючи їх на екрані... У „золоті часи” німого фільму він нарікав на його німоту, а це в очах його сучасників-кіновиків було абсурдом і ознакою „поганого смаку”...

„Часто сперечаються: чи Довженко перш за все кіновик, чи письменник? Ця дискусія була б зайвою, коли б вона не устійнила, що поміж усіма кінорежисерами світу Довженко був найбільшим поетом, навіть коли б він не знав кіна. Його сценарії — це поеми, а його літературні твори — це готові для фільмування сценарії. Айзенштайн намагався подати абстрактну думку в епізодах-гієрoglіфах, але його надто інтелектуальні символи йшли понад головами глядачів. Довженкова думка зразу зайняла екран. Вона висловлювала одночасно відбитку автора й світу — своїми власними словами”.

Автори наводять вислови Є. Гавrilовича про Довженка: „Ми повинні гордитися, що саме в нас зродився цей новаторський напрям. На жаль, надто часто ми спостерігаємо нове відкриття щойно тоді, коли воно, як бумеранг, повертається до нас іззовні”. („Проблеми кіно-драматургії”).

„Уже в часи німого фільму Довженко бажав нав’язати із глядачем діялог. І він встравав у дію фільму своїм словом від автора. Тоді це називалося „Крайнію відвагою”, і його вважали осамітненим, не зрозумівши, що він був унікальний! Ще донедавна про Довженка говорили в „минулому часі”. Однак, форми змінюються, але поетова думка знаходить теплий відгомін, зокрема серед молодих. Бо він дас надхнення. Можна зачитувати з десяток найкращих фільмів советської продукції, надхнених Довженковими ідеями. А

коли мова про формальні знахідки, то дуже багато французьких кіновиків теж уживають і надуживають Довженкові засади, — інколи й несвідомо. Що ж це, власне, сталося? Нічого, що не було б нормальним і неминучим: просто час наздогнав поета!

„У 1956 р., коли з трибуни 11 з'їзду письменників Довженко говорив про космос, то його слухали з недовір'ям. На залі повіяло холодом”, — пише Рачук. Ці далекі візії створили йому труднощі. За його власним висловом, „семимилеві чоботи” несли його через віки й тисячоліття. Довженко відчував подув майбутнього, і те, що він говорив, перешкоджало розважливим, обережним і задоволеним зі свого „сьогодні”. Довженка звинувачували в бракові „реалізму”, коли він говорив про майбутнє так, наче його вже бачив, але теж і тоді, коли виявляв туту за минулим, черпаючи з найдавніших джерел народної творчості.

Довженко приносить молоді й старшим те, чого їм ніхто інший не дас: зрозуміння й світлий оптимізм. Він говорить до молоді не про їхні слабості та вади, але про їхнє багатство й красу, про те, як краса зобов'язує”.

Автори називають „Зачаровану Десну” одним із найкращих творів Довженка, і за цим сценарієм подають його життєписні дані: „Сашко” народився 30 серпня 1894 р. в козацькій сім'ї, у Сосниці біля Чернігова. У „Землі” Довженко показує матір Василя в пологах під час похорону старшого сина — і це був не так символ живучості роду, як спогад з власного життя. У своїх коротких записках Довженко часто згадує матір, що „була народжена для співу, а все життя плаکала”. Малім ходив Сашко до „парафіяльної школи неграмотності” — за висловом Горького, — де „українська мова була заборонена навіть у розмові поміж учнями”. І ця „насильна русифікація” викликала спротив, який згодом послужив цілям українського націоналістичного, контрреволюційного руху”.

Про перші роки революції Шніцери пишуть так:

„Після жовтневої революції Центральна Рада — український націоналістичний і контрреволюційний організм — відмовилася визнати „совети” і проголосила незалежність України, підтриману німецькою окупацією. У червні 1918 р. вибухла громадянська війна. Протягом трьох років Україна жила в неймовірному калейдоскопі урядів, режимів, партій і окупантів: німці й гетьман Скоропадський, альянти, в тому числі й греки, Петлюра — ультранаціоналіст, поляки, приплив і відплів білих армій, анархіст Махно та його суперники, і нарешті різні банди, які звали себе національними, а були в дійсності звичайними бандами... Сліди цього всього можна знайти в Довженкових „Звенигорі”, „Арсеналі”, зокрема ж у „Щорсі”. Те, що кіновик показав, те людина пережила...

Довженко їде в 1920 р. до Житомира як директор школи. Зі своєю групою попадає в руки польської патрулі, яка „обходиться з ним грубо і погрожує розстрілом, щоб він заговорив”. На патрулю нападають червоні, і Довженко має служити як жива ціль. Ця подія відбилася в „Арсеналі”, де герой Тиміш стоїть, невраз-

ливий на кулі білих... Після „звільнення” Києва Довженко виконує різні функції: освітнього працівника, комісара в театрі ім. Шевченка, директора Академії Мистецтв. Та він хотів бути мальрем, хотів записатися в школу архітектури, бо це було теж одне з його покликань. Він бачив у своїй уяві нові міста, а пляні для Нової Кахівки рисував до дня смерті. Хто-зна, коли б він був закінчив архітектурну школу, чи не мали б ми одного з геніальних будівничих світу? Але тоді світове кіно втратило б одного з найкращих режисерів...

Однаке, його нагло перевели до Харкова — тодішньої столиці України. А звідтам комісаріят закордонних справ вислав його як секретаря амбасади в Варшаві, а потім у Берлін, де він смертельно нудьгував, переписуючи якісь формуляри. Дістав стипендію 40 дол. у місяць на студії мальства у Берліні, але прописоветський страйк докерів вирішив його долю. Залишившись в Україні, дістав пост дипломатичного курсера в Афганістані (згодом фільм „Тека дипломатично-го курсера”), а далі став карикатуристом у „Віснях”, „Сашко”, як підписував він свої карикатури.

Ті, хто знали Довженка в той час, кажуть, що це була молода й гарна людина, що, проте, не перешкодило Яновському написати про нього: „Добрий, щоб його поставити за опудало поміж сонячниками, або посадити на бойового коня”.

Далі, знову заторкуючи „політику”, Шніцери проявляють незнання не тільки обставин, але й психології піднівельного мистця. „Не зважаючи на свій оптимізм, Довженко не був щасливий. На ньому позначилася одна дуже важлива подія. Ще як був він у Берліні, його виключили з партії... за непредставлення документів для контролю”. У своєму життєписі написав Довженко про цю подію таке: „Я дуже важко відчув своє „видалення”, нарікав на несправедливість і сухість тих, що мене оточували. Однаке, на пропозицію голови ячейки внести нове прохання про прийняття до партії, я відповів відмовою, вважаючи себе неслушно видаленим. Коротко: я реагував як дурень, а не як партійна людина, і тому всі мої пізніші справи не довели ні до чого”.

Ця „автобіографія”, очевидно, призначена була для „відповідних чинників”, але французькі автори зрозуміли її дослівно. І від себе додали: „До кінця свого життя Довженко жив і діяв як комуніст і ніколи не змішував партії з деякими бюрократами, з якими він боровся”.

Він працював у кіні, бо це — „найдемократичніше з мистецтв”, і начебто щиро писав, що „за всі роки я творив фільми з думкою, що творю собі партквиток”.

Тут слід авторам закинути загонистість у твердженнях або ж надто велику довірливість до советських джерел, бо звідки ж вони знають, чи Довженко змішував, чи ні партію з бюрократами? Усе страдальне Довженкове життя цьому твердженню протирічить, автори ж, не зрозумівши трагедії, дивуються, як це згодом буде видно з деяких „незрозумілих” їм фактів. Проте, ми вдачні їм за наведення цих фактів до відома думаючої французької публіки. Для нас, українців,

вистачає, що Довженко „відмовився поновлювати прохання про партквиток”...

„Життя в Харкові гнітило Довженка. Він ненавидів цю припадкову столицю, яка залишилася безнадійно провінційною. Ненавидів убогість інтелектуального життя й погань запорошених вулиць. Він мріяв висадити їх у повітря й на тому місці збудувати гарне, модерне місто. Зокрема пригнічувало його українське літературне життя: „Мені здається іноді, що я не на літературному вечорі, а на сільських вечеरницях”. З другого ж боку й мальярська творчість його не задоволяла. Наводячи його вислів про затхлу атмосферу в підсоветській Україні — „не знаю, що з собою робити, але відчуваю, що так далі жити неможливо” — автори пояснюють його так: „Довженко мав тоді 32 роки і спрага творчості висушувала йому горло”. Це правда, але справжньої причини цієї „спраги” Шніцери таки не подали, складаючи все на мальярство, бо далі пишуть: „І одного червневого ранку Сашко Довженко залишив Харків, щоб ніколи не повернутися”.

В одеській студії (тоді звали її кінофабрикою) з'явився молодий чоловік і заявив: „Я не знаю кіномистецтва, але хочу у вас працювати. Прийму кожну роботу, навіть найважчу, навіть роботу режисера”. І через три дні після того, написавши свій перший сценар, почав крутити перший фільм... Людина, яка дала нагоду Довженкові спробувати своїх крил у кіні, живе до сьогодні. Вона має 75 років і належить до сеніорів українського кіна. Це — Павло Нечес. У своїх спогадах сценарист Каплер з гумором згадує про цього колишнього моряка, а згодом директора кіностудії України.

„Спочатку, — розказує Каплер, — персонал студій був стероризований завзятим моряком, чия мальовнича поява й криклива мова не подобалися інтелектуалам і псевдоінтелектуалам. Цих „псевдо” було більше. Побіч таких імен як Чардинін, Бабель, Рохаль, Каплер і Охлопков, не згадуючи Айзенштайна, який саме тоді крутів свого „Потьомкіна”, — студії приваблювали масу фільмовиків, які крутили будь-що й будь-як.

Якось під час перегляду фільму, в якому виступали барони, Нечес сказав режисерові: „Я, брате, ніколи не бачив баронів з виду. Я бачив тільки їхні зади, коли вони тікали від нас. Але скажу тобі, — твої аристократи ні до чого не подібні, навіть до своїх задів...” Поволі в управлінні спостереглися, що Павло Нечес був людина інтелігентна й тонка, мав багато гумору, смаку й здорового глузду. Він зреорганізував студії, взяв у руки чужинецьких, солено плачених операторів, які тільки й пильнували того, щоб нічого не навчiti учнів... Нечес допомагав своїми порадами й авторитетом усім, хто на те заслуговував, в тому числі й Довженкові. Довженкові треба було вчитися того мистецтва від а до з. „А вчитися — писав він, — не було часу. Та може й бракувало тих, у кого варто було вчитися...”

Насправді, з браку талановитих людей, українські студії в той час випускали дуже слабі фільми. І ось цей новоприбулий „анальфabet у кіні” накрутив свій

перший фільм, який поставив українське кіно на поземі найкращих в ССР, а згодом здобув увесь світ. „Звенигора” зробила ефект „бойового вибуху”.

Сценарій для цього фільму написали Йогансен і Юртик. „Я переробив його на 90%,” — пише Довженко в своєму життєписі, — і внаслідок цього обидва сценаристи демонстративно зняли свої імена. Це був початок моїх непорозумінь із харківськими письменниками”.

З того часу Довженко почав сам писати сценарії для своїх фільмів, так, як Чарлі Чаплін. Во ніколи не міг знайти сценариста на свою мірку, — додають автори.

— Він пробував це робити в „Аерограді” з О. Фадеєвим, але з того вийшов пшик, і Фадеєв відішов. Довженко не міг бути тільки виконавцем, — він творив. Коли б він здійснив свою мрію зфільмувати „Тараса Бульбу”, то це був би його, а не Гоголів „Тарас Бульба”. А все ж таки Довженко був під впливом деяких українських письменників — саме Гоголя, Т. Шевченка, а також „Слов про Ігорів похід” і — як думають автори — Маяковського.

Цьому останньому, разом із Хлебніковим, приписують Шніцери вплив на Довженкову „Звенигору”. У якісь поемі ще 1915 р. Хлебніков писав: „Ми створимо нове „Слово”... Однаке, Хлебніков помер 1922 р., коли Довженко був ще дуже молодий. Але автори твердять, що „Звенигора” дуже подібна до „Слова”, — способом представлення дії, перемішанням часів, відлагою трактування сюжету. Усе це було таке невидане й неждане для заскорузлих москалів, що вони просто розвязали рота й не знали, що казати. Заслуга авторів, які передають враження Айзенштайна:

„У день прем'єри, що став історичним, телефон за кликав Айзенштайна і Пудовкіна: „Прийтіть подивитися, що нам прислали з України. Ніхто цього не розуміє, і це зветься „Звенигора”... „Ой, мамо, чого там не було! — писав Айзенштайн, загадуючи фільм. — Ось із якихось надімпресій виринають середньовічні кораблі з гострими носами. Ось грізний чернець з великим ліхтарем береже скарб, який закопують і відкопують. Тут „предок” кладе динаміт на рейки поїзду, а нагло бачимо того „предка” — символа минулого, як він влаштувався в третій класі цього ж самого поїзду й у найбанальніший спосіб поливає чайок зі своїм синочком... А за вікнами ширяють на верхівцях із невидними крилами — запорізькі лицарі. Дівчата кидають віночки на воду і з них ворожать, а вода має чисто „довженівський” чар. Безладна мішаниця пісень, дум, памфлетів, ліризму й грубої сатири, поліційних кадрів і політичних афіш. Експресіонізм сусідує з бурлеском, сон із дійсністю. Характерний у нього монтаж: повільний і мрійливий у ліричних пасажах, де „грає” красавид, та захоплюючий віддих ритм у драматичних сценах, — шок контрасту коротких, ляконічних епізодів. Оци внутрішній віддих фільму — то широкий, то уривчастий — це познака Довженкового стилю. Він автор, бере жваву участь у дії, він її переживає й розказує зворушенім ритмом свого власного серця... Як засвітили світло, ми всі зрозуміли, що приймали участь у надзвичайному моменті кінового життя. Ми мали пе-

ред собою людину, яка створила щось нове в кіномистецтві. Ми з Пудовкіним мусіли признати: і фільм був надзвичайний, і людина, що його створила ще надзвичайніша"...

Коли Довженко наблизився до них, Айзенштайн, тиснучи йому руку, сказав: „Буває, що миша породить гору!” — бо Довженко був худий, опалений, із білим волоссям. Цей присуд почули всі, і зразу ж складений рефрен поширився між публікою: „Слава, слава Звенигор! Неси Довженка до зорі!”*).

„Ще тієї самої ночі Айзенштайн, мов у гарячці, почав писати статтю „Червоний Гофман”, але вона так і залишилася незакінченою чи ненадрукованою, — на жаль! Це тим більше шкода, що з шістьох кружків фільму залишилися тільки чотири...

„Цей фільм дивовижний, невпорядкований, незрозумілий, а все ж таки чудовий! — пише Р. Юрченев. А Г. Рошаль каже: „Ми відчули, що прийшов справжній творець, але й побоювалися за нього. Чи зможе він продовжувати це своє благородство і щедрість? Якою залізною дисципліною мусітиме він обмежувати свою уяву?”

І справді, Довженкові треба було залізної самодисципліни, щоб після української „Звенигорі” крутити большевицький „Арсенал”. Про це він сам таки писав: „Я поставив собі завдання показати клясову боротьбу в Україні під час громадянської війни. Завдання було політичне, партійне...”

Порівнюючи могутність сцені розстрілу Тимоша з „Арсеналу” з подібною (чи „позиченою” в Довженка?) у „Потьомкіні” Айзенштайна, Шніцери пишуть: „У Айзенштайні монтаж трьох левів з одного, — це естетичний факт, а незаторканість Тимоша в Довженка — це етичний факт і глибоке переконання режисера... Крім особистих спогадів, у цій сцені відбиток українських легенд про Довбуша, провідника опришків у Карпатах... Деякі критики, що захоплюються метафорою Айзенштайна в цій сцені (левів), обмовляються півгубою, що з неї прозирає „виховний символізм Довженка”... Уже в „Звенигорі” можна було бачити національний характер його таланту”.

Навівши декількох критиків, що хвалять Довженка (Лебедев, Анрі Барбюс), автори порівнюють московських режисерів з Довженком: „Правда, Тиміш схематичний, він радше голосник ідеології, як жива істота. Він близький до „Парнія” Пудовкіна, але „Парень” висловлює задубіння московського народу, показує важке перетворення примітивної істоти в справжню людину. Зате Тиміш Довженка — це лицар без скази й догани, концентрує в собі красу, шляхетність і велич нації”. А „щоб зробити Тимоша переконливим, — на те треба таланту й темпераменту Довженка, — пише Н. Зоркая в творі про советський історичний фільм. Довженко любив красу, навіть фізичну, теж він не вигадав Тимоша, але змалював його з природи, може навіть зі самого себе”.

Щождо політичної сторінки „Арсеналу”, то довірли-

З НОВИХ КНИЖОК НА ТІМ БОЦІ

У МЕЖАХ ДОЗВОЛЕНОГО

Советська критика у відношенні до нацменів, які ще не злилися в сдиний потік московської культури, має свої „творчі” методи і ні на крок не дозволяє від них відступати. За цими методами талановиті дебютанти (в нашому випадку українські) піддаються надзвичайно гострій контролі і, якщо перший твір дебютанта можна віправити рядом наступних творів до бажаного шаблону, тоді він може втішатися деяким періодом умовної творчої свободи. Очевидно, коли кожний твір, який появиться за дебютом, ітиме строго по лінії бажань цензора.

Ми прочитали два останні твори советських популярних письменників середньої генерації — Юрія Збанацького та Олега Гончара. Брали з почуттям недовір'я книжку Юрія Збанацького, відомого послідовника вдосконалого соцреалістичного „стилю”, який в українській літературі має сутто рустикальний характер і потрійну функцію: розправляється з „недобитками буржуазних націоналістів”, підносить на висоту ідеалу московських допомагачів і зубожувати українську мову, наближаючи її до московської. Від письменника типу Юрія Збанацького не чекаєш несподіванки, книжку береш в руки з почуттям несмаку.

Навпаки, книжка Олеся Гончара заповідала свіжий подих на тлі змертвілої творчості п'ятдесятиників. Герої його роману „Людина і зброя” виглядали на живих людей, які ціною власної крові у війні з німцями купили право інколи відповідати за власні вчинки. Вони мали бути людьми „з чистим серцем”, за якими так розпинаються советські теоретики літератури з пози-

ві автори повторюють за вимушеними деклараціями Довженка: „Я поставив собі завдання: спершу знищити український націоналізм і шовінізм, а потому стати поетом-кобзарем української робітничої кляси”. Оце знищення, — кажуть автори, — вів він засобом безжалісної сатири. „Націоналіст-інтелектуал” засвічує свічку перед портретом Тараса Шевченка. Портрет оживася, кидася блискавковий погляд і загашує каганець плювком погорди. Засідання Центральної Ради — це карикатура на буржуазію: попи, купці, провінційні нікчечи, авантюристи, шахрай опортуністи, псевдоінтелектуали й псевдопатроти. Злобність цієї карикатури коштувала Довженкові обвинувачення в „зраді Матері-України, в тяжкій образі й кривді українського народу і його інтелігенції. Деякий час режисер Довженко був бойкотований українською пресою”.

Це все, мабуть, була й правда, хоч ще тоді міг Довженко вмістити такі кадри у цей „політичний” фільм, яких згодом ніде не можна було бачити. Ось, наприклад, кінь, якого б'є селянин, каже устами автора: „Ти б'єш не там, де треба, Іване!”. Або український „націоналіст”, очевидно „негативний тип”: „Ось уже три сотні років, як ти мучиш мене, кацапе!... (Далі буде)

*) Переклад із французького тексту.

тивними героями. На жаль, методи духової пролетаризації не обмінули позначеного літературним талантом Гончара, і вже в наступній книжці цього автора видно різкий спад. Дальша творчість, уже зовсім „задовільна”... принесла йому почесті та посаду голови Спілки Письменників. З висот тієї заслуженості він може накивувати пальцем, а то й усувати небезпечні прояви „літературного розгулу” серед колег і особливо молодих письменників.

Внаслідок такої „громадської” діяльності Гончареві дозволено читамо: якунебудь контролерійну фразу, дрібочку іронії, а головно — вибір „небезпечної” теми. Остання повість Олеся Гончара, що друкувалася в журналі „Вітчизна”, має заголовок „Собор”. Правда, яке небезпечне слово? Ще двадцять років тому воно було заклятим табу, якого кожний автор, озброєний інстинктом самозбереження, уникав. Собор тим небезпечніший, що стоїть не серед чистого поля, а в центрі містечка, яке збудували колись волелюбні запорожці.

Крім цього символу старої України, в романі є ще натяк на легенди, зв'язані з собором, і ніби ненароком згадано, що ці легенди пам'ятас населення індустріального містечка, дармащо в їхній мові запорожці це... ремісники і зовсім не борці за віру і волю, а просто трударі, що топили сталь для зброй, як топлять її їхні нащадки-металурги. В мові населення цього містечка запорожці такі ж віddані своїй роботі, як сучасні металурги своєму неназваному замовцеві. Металурги те й роблять, що з захопленням топлять оцю сталь, ім зовсім байдуже, кому на користь їхня „почесна і важка з-біса праця”...

І теж ніби мимоходом згадується з якогось дивного дива Махна-анархічного виплодка довговічної неволі і тут же для „місцевого кольориту” славного і заслуженого, зліквідованого большевицькою поліцією зберігача запорізької старовини, Яворницького.

Всі ці суто політичні атрибути були б ніщо, якби повість талановитого прозаїка була написана бодай приблизно так, як перший його твір „Собор” навіть не тінь „Людини і зброй”. Він не написаний, а вимучений. З кожного рядка макаронізованої мови віс смертельною нудьгою і старечою безсилістю, дармащо письменникові ледве п'ятдесят років. Будова фраз і лексика чужі, персонажі — картонові манекени за ширпотребним шаблоном, що давно вийшов з моди. А ситуації — якесь диво природи: роман інтелігентного міського студента-винахідника з колгоспною долякою, філософуюча бригадирша, що говорить тоном літературного критика,

ідилічна розкіш старечого притулку і згущеними фарбами змальований „чорний тип” кар'єриста, який віддає до того притулку свого ще зовсім працездатного батька.

Де б таки! Понашибав же Олесь Гончар з буржуазного життя прикладів, коли знущеному панянкама льовелясів закортіло поласувати житнім хлібом, а шляхетна советська влада дозволяє старому, але в силах ще, робітникові істи дармовий хліб у державній „богодільні” та вудити в Дніпрі державну рибу!

За обрахунками московського літературного комп'ютера вислід блискучий: на місце талановитого письменника прийшов партійний наглядач.

У протилежність Гончареві, який в розквіті творчих можливостей поспішив зйті з літературної сцени, Юрій Збанацький, відомий читачеві з понурих соцреалістичних, в стилі нудяра Горького романищ — порадував читача невимушену розповіддю про вдівцеве горе у повісті „Хвилі”, надрукованій у тій же „Вітчизні”. Повість „Хвилі” — це мандрівка заслуженого советського спеця (чи не металурга?) з синами в його рідне село, на березі Десни. Ситуація проста, розповідається від першої особи, на взір італійської літературної моди тридцятих років, коли дуже цікаво було виїжджати з набридлої столиці в якунебудь глушину сицилійського, пропаленого сонцем, закамарка і там віднаходити душевну рівновагу та красу життя...

Сини у спеця освічені й розумні. Всі вони, як міські паничі, чужі сільському, чи пак колгоспному побутові, але, не зважаючи на їхні зацікавлення астронавтикою та медициною, замість відпочивати в літній час, будують курінь, щоб було де спати, і косять з колгоспними косарями луг. Один із них навіть одружений з сальською тигрицею, що наклеює собі штучні вії, мас червоний гумовий плащ і — боїться жаб... Все це не заважає їм почувати себе в сільських невигодах дуже добре і весело. Вони теж не абиякі доброчинці: один із них трансплянтус шкіру свого брата попеченному в поїжжі колгоспниківі, другий закохується в сільську красуню і навіть хоче в нею одружитися... Загалом їхні вчинки якщо не геройчні, то високогуманні.

Всеж, не дивлячись на цю обов'язкову підсолодженість, розповідь батька-вдівця, що залишився сам-один, поховавши свою дружину — суто літературна. Щирий крик осиротілої людини, його страх перед самітністю є тим сюжетним стрижнем.

Не часто в орденоносців проривається струм свіжого таланту.

Оксана Керч

Б. Казанівський

ГЕРОЇ

Бувають у житті хвилини, які зворушують до глибини серця. Такою хвилиною була та незабутня, коли в моїх руках з'явилася знімка Юрка Шухевича. Того юнака, якого я бачив восстання на початку 1944 року в Львові. Тоді Юркові було не більше як 14 років, і він із своїм ровесником Богданом Маланяком вирішили вступити в ряди УПА. Богдан мав нагоду „сконфіскувати” в одного працівника Гестапо пістолю, обидва воїни призбирали трохи харчів і „зайцем” пустилися поїздом зі Львова в напрямі Чорного Лісу. Українська поліція їх зловила і дикретно, щоб не довідались німці, доставила з пістолею назад до Львова.

Фотознімка Юрка пригадала мені цей маленький епізод з минулого. Та коли я прочитав сповненого безмежної відваги Юркового листа до голови Верховного Собіту УССР — це мене впевнило, що Україна вічно житиме, якщо матиме таких синів. Юрко успадкував залину силу волі свого батька — Головного Командира УПА, національного героя України.

Ось послухайте, що сказав про Юрка Шухевича старший уже віком отець Степан Городецький у Рочестері.

Це була неділя 10 березня, коли в тому місті відбувалася Окружна Конференція Відділів ООЧСУ. Всі учасники конференції взяли участь у Службі Божій, після якої була відправлена панахида по сл. п. Романові Шухевичеві-Чупринці. Національний і бойовий прапори ОУН, сумівський, дивізійників і ООЧСУ — надавали особливої поваги цій панахиді. Виструнчені лави сумівців радували серця старших. На жаль, бракувало пластової молоді з своїм прапором, хоч Р. Шухевич був також і славним пластуном-чорноморцем.

Найважливіші думки у проповіді о. С. Городецького були такі: — „Сьогодні вшановуємо пам'ять не легендарного, а таки дійсного, великого командира УПА, який засвідчив велич ідеї боротьби за волю України невмирущими чинами. Він так любив Україну, що для неї віддав усе — і родину і власне життя. А син його — це світливий приклад до наслідування. Ворог ув'язнив його ще 15-літнім юнаком, хоч Сталін казав, що діти не відповідають за батьків. Від Юрка тортурами і знущаннями вимагали, щоб він засудив свого батька. Та Юрко не подався, він гідно держався навіть тоді, коли його засуджено на 10 років тюрми. А по відбутті той кари його знову за тверду поставу засудили на 10 років тюрми. І за що? За те, що він любить свою вітчизну, свою рідну мову, що не зрадив святої ідеї свого батька.

„Тяжка доля українського народу. Там ворог силою відбирає від народу його мову, а тут, на чужині, є такі ніби патріоти, що одною рукою дають дари на українську справу, а другою касулють рідну мову в нашій церкві, в школі. Чи може бути більша трагедія України?

„Але Україна має синів, які її боронили, як Роман Шухевич-Чупринка, і боронять як Юрко Шухевич.

„Тож беріть собі за приклад — звернувшись отець С. Городецький до сумівців, — вірного сина України Юрка і його великого батька, і запевняю вас, що матимете силу і відвагу допомогти Україні визволитися від ворога . . .”

Яка шкода, що не можна було цієї чудової проповіді накрутити на магнетну стрічку, вона могла б послужити не одному духовникові!

Люди слухали і плакали. Але не плачу Україні потрібно, а чину, жертв, на яку спромоглися Командир УПА Роман Шухевич, його син Юрко і тисячі ім подібних. Тільки боротьбою і великими жертвами можна здобути волю Україні. І ми з чужини мусимо своїм братам допомагати всіма можливими засобами.

Як би то хотілось, щоб наші діти взяли Юрка собі за зразок. Як би то хотілось, щоб слова пан-отця запали глибоко до серця не тільки сумівцям, а й старшим людям.

Юрку, духовий велетню! Ми віримо, що Твоя сильна воля і гаряча віра в Правду стане вірою молодих поколінь на Україні і поза нею. За це Тобі велика вдячка. Я хотів би, щоб Ти почув слова одного з друзів Твого Батька, слова від широго серця, слова, які огріли б Твою душу і серце, полегшили б Твої страждання. Та це дуже мала заплата за те, що Ти і друзі Твої зробили для нас по всьому світі. Ви — цілюще джерело, що дає нам життя.

Слова мої щирі, найщиріші, як материнська слізинка. А тих слізинок Ти назбирав би багато по всій Україні і широкому світі. Колись Тобі віддячить сто-кратно молоде покоління, яке виросте на Твоїх засадах, і тоді горе буде ворогам за кривди Твої, Твоїх Друзів і всього Українського Народу.

А покищо шукаю Божої пташини, маленької, непомітної, яка на своїх крильцях понесла б понад широким океаном, понад Україною аж на далеку московську північ, Тебе відшукала і передала мій подив, безмежну вдячність за Твою і Друзів Твоїх мужні поставу. Налівду Ти — герой, Ти, як зоря ясна на темному небі, просвічувши там і тут шлях, яким прямувати до святої мети Твої однодумці. Ти їм показав своє відкрите серце, повне любові до України.

Прости мені, якщо не вмію краще висловити своєї пошани до Тебе і Друзів Твоїх. Ми готові все зробити, щоб Вам допомогти здобути волю, яку ряснно скропили своєю шляхетною кров'ю найкращі сини України.

Не завелася Україна на дітях своїх: вони в кайданах, але дух їхній рветься до бою. Такі діти ще раз здобудуть волю своїй Батьківщині — і вже назавжди.

I СМІХ І ГРІХ

ПОЛІТИЧНИЙ ДІЯЛОГ БЕЗ ВИСЛІДУ

З а в з я т и й у е р д е п і в е ць: От баги-
те, пане, матеріали, які прибувають з України,
цілком потверджують те, що колись писав по-
кійний Іван Павлович Багряний про наші кад-
ри в комсомолі і партії. Там, писав він, зібрали-
ся найактивніші елементи української науки,
які погнуть валити советський режим.

О п о н е н т: Пригадую це твердження пана
Багряного. Але ви випускаєте з уваги суттєву
різ. Це твердження виголосив пан Багряний
десь у 1946 ги 1947 році, мавши на думці су-
гасних йому комсомольців і партійців, яким
тепер уже по 45-65 років. А саме цей прошарок
партії не виявляє ніякої опозиції советському
режимові. Що більше — серед нього найбільше
закаптурених сталіністів, які мріють про пово-
рот „добрих” сталінських гасів. Комсомольці-
письменники 40-их років сьогодні є найбільши-
ми оборонцями соцреалізму і завзятими побо-
рювагами свіжого подиху в літературі, що йо-
го несеуть шестидесятники, які у той час, коли
Багряний писав про „наші кадри в комсомолі”,
мали щойно по 10-12 років. Це — нове поколін-
ня, якого не міг передбагати Багряний. Так са-
мо, як не уявляє він способів боротьби, стосо-
ваної шестидесятниками, і їх цілей.

З а в з я т и й у е р д е п і в е ць: Так, алеж
писав він взагалі про комсомольців і глемів
партії, які з партійними квитками в кишенях...

О п о н е н т: Молоді поети, письменники і
науковці, які зводять нині духовий бій в Укра-
їні за привернення українському народові на-
лежних йому прав, які стають в обороні української мови й культури, щоправда, виступають
з легальних позицій, але з моментом, коли по-
гинають той бій, автоматично перестають бути
кадрами комсомолу і партії, бо в них відбира-
ють їхні партійні квитки. Чорновіл, брати Го-
рині та інші десятки ув'язнених у таборах і
тюрмах, тепер „безпартійна сволог”, як залюб-
ки називають партійні режими і слідгі
КГБ безпартійних людей. А до того ж ви забу-
ваете, що знагній відсоток шестидесятників ні-
коли до комсомолу і партії не належав.

З а в з я т и й у е р д е п і в е ць (мовгки
зухається в потилиці).

О п о н е н т: Ось так воно є, пане-товариш!

З а в з я т и й у е р д е п і в е ць (по пав-
зі): Алеж наша партійна ідеологія охоплює
тепер такі широкі, можна сказати...

О п о н е н т: Яка ідеологія? Ваш ідеолог
Микола Степаненко на останньому з'їзді
ОДУМ’у заявив, що він і його однодумці проти
всіх „ізмів”, ги пак, за всякого роду „ізми”.
І слово „ідеологія” взяв в іронічні лапки. Чле-
нам ОДУМ’у він рекомендує прихильнятися до
думок Гришка, Шереха і Шлемкевича.

З а в з я т и й у е р д е п і в е ць: Ця ділян-
ка у нас ще не розпрацьована як слід...

О п о н е н т: Власне, що не розпрацьована.
Даруйте за порівняння, з цим у вас так само,
як то було свого часу з Мао Тсє-тунгом, який
погав був проповідувати плекання садогка із
стома квітами, а закінчив на хунвейбінах з їх
„культурною революцією”, що всі ті квітогки
геть повитологували.

З а в з я т и й у е р д е п і в е ць: Наші іде-
ологи творять нову ідеологію, яку називають
плюралізмом, ги пак синтезом...

О п о н е н т: Саме тому я й згадав про Мао.
А проте, коли існує порожнега, то плюралізм
може ї единий спосіб, щоб стробувати її випов-
нити, бо, дивись, з отого плюрибусу щось і ви-
клюється...

З а в з я т и й у е р д е п і в е ць: Пан Степа-
ненко на тому з'їзді ще казав, що хох його
становище віце-президента УНРади не зовсім
віправдує такий підхід, але він, пригадуючи
надруковану в „Нашому Клізі” в 1951 році
статтю архієпископа Івана Бугка, засуджує
націоналістів за те, що вони люблять тільки
ближнього, своїх, однодумців, і ненавидять во-
рогів. Цитуючи цю статтю, він пише: „Немає
сумніву, що наша внутрішня ворожнега, хох і
здалеку, скеровується Москвою”.

О п о н е н т: Це дуже похвально, що пан
Степаненко, ставши віце-президентом, цитує
евангельські істини, по-християнськи закликає
любити ворогів. Але як же тоді бути з Москвою,
яка здалеку, а може її зблизька скеровує
нашу внутрішню ворожнегу? Чи її треба лю-
бити? Тут щось не в порядку у пана віце-пре-

зидента, який разом з УНРадою похваляється знищити Москву впень.

З а в з я т и й у е р д е п і в е ць: Він, огевидно, мав на увазі внутрішніх ворогів.

О п о н е н т: Тоді мусів би із своїм ресортом укласти тогний список ворогів, котрих треба любити, а котрих ненавидіти і ниніти.

З а в з я т и й у е р д е п і в е ць: Може й укладає. Але на з'їзді ОДУМ'у він заявив, що він проти подвійної моралі націоналістів.

О п о н е н т: О, то він ще й мораліст! Це приемна новина. Віце-президент, проповідник моралі, ще й лідер партії!

З а в з я т и й у е р д е п і в е ць (з гордістю): Материкової партії!

О п о н е н т: Що це знагить „материкової“?

З а в з я т и й у е р д е п і в е ць: Ну, знагить, такої, що з Великої України, з материка. Як тепер всі ми, уердепівці і одумівці, називаємо свою партію.

О п о н е н т: Тож нехай буде вам усім відомо, пане, що по-українськи слово „материк“ означає ніщо інше, як підґрунтя, незайманій шар землі під ґрунтом. Знагить, той шар, що його на поверхні немає. Не вірите — загляньте до словника Грінгенка, а не до „Нових Днів“ Волиняка. А в підрогниках географії материком називають широкий простір землі, обмиваний морями і океанами. Суходіл тобто, як от африканський, американський тощо. Виходить, якщо ваша пратія займає український материк, то на яких же островах примістили ви Галичину, Волинь, Буковину?

З а в з я т и й у е р д е п і в е ць: Я на географії мало розуміюся. Але наша партія — революційна!!

О п о н е н т: А в тому ж виявилась її революційність? Чи не в тому, що її новообраний голова, Василь Іванович Гришико, і його заступник, Михайло Воскобійник, редактор ідеологічного журналу „Наши Позиції“, разом з іншими викладачами та бібліотекарями підписали петицію до Косигіна?

З а в з я т и й у е р д е п і в е ць (зухаягись у потилиці): Та воно... знаєте...

B. A р х і л о г

ЧИТАЙТЕ,

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ,

„ВІСНИК“!

ЇХ БУЛО 35!

Молодь уже отвірас
Майбутності двері,
Вона владі предкладас
Домагання на папері...

(В. Мусій —
„Народна Воля“).

Розділ I.

Ми страшенно нетерплячі і зовсім не маємо витримки. Мабуть, не було й однієї газети, в якій гарячі голови не накинулись би з доріканнями, а то й лайкою на знаменне послання тридцяти п'яти професорів, що його вистосували вони до товариша Косигіна і Брежнєва в справі побутових полегш для інтелектуалів в Україні, чи пак УССР. Так якби ж справа такого послання була зовсім проста, як, наприклад, скликання Конгресу Вільних Українців! Це ж не те, що порозсилати повідомлення, замовити готелі, придумати програму мистецької частини й пустити людей хай балакають, сварятися чи об'єднуються... Думасмо, що й запорожці не писали славного листа султанові отак знічев'я! Справа послання не виникла ось так собі з повітря!

Наприкінці минулого року заходами однієї з філядельфійських організацій відбулась громадська нарада, на яку запрошено представників студентства та професорів місцевих університетів. Справа була в тому, що до вільного світу наспілі вістки про нову хвилю нищення української інтелігенції, і нарада мала на меті повести протестаційну акцію. Акція мала проходити двома шляхами: скликанням якнайширшого громадського віча і читанням відповідних лекцій в американських університетах. Відомо, що такі лекції для добра своїх народів успішно і віддавна проводять москалі, поляки, мадяри та інші емігранти.

Група українських професорів, що з'явилася в числі трьох осіб, уважно вислухала слова організаторів наради і вкінці взяла слово й собі. Всі вони з подивугідною однозгідністю піддали під сумнів вістки про арешти та переслідування, вимагаючи підтвердження тих вісток офіційними деклараціями советського уряду або бодай московської пресової агенції. Публіка зразу оцінила речевий тон і кмітливість про-

28-го лютого ц. р. відійшов у вічність

ПЕТРО БРИКАЙЛО,

нар. 1919 р. в селі Добротвір на Львівщині. Покійний був активним членом Визвольного Фронту. 1940 року, переходячи советсько-німецький кордон коло містечка Кристинопіль, був большевиками арештований і висланний на Сибір. В 1943 р. зголосився до Армії Андерса і в такий спосіб вирвався на волю. 1952 р. прибув до ЗСА, де зараз же вступив до 9-го Відділу ООСЧУ. Був вірцевим членом до останнього дня.

Покійний Петро залишив з родини лише брата, який перебуває в СССР на засланні.

ВІЧНА ЙОМУ ПАМ'ЯТЬ!

фесорів, бо їй справді ніяка советська пресова агенція і ніяка газета тих вісток не підтвердила. Вслід за цим професори піддали під обстріл і самий стиль протестаційної акції, бо, як завважив один із них, професори не можуть рушати в похід під протимосковськими транспарентами й вигуками гура-патріотичних демагогічних і примітивних гасел! Тут же він зазначив, що десь колись міг би сам прочитати свою працю, яку пише вже довгенький час, либо ж, чи не для докторату. Тему цієї праці він подав провідникові зборів пошепки на вухо.

Ось такими речевими аргументами, ще й обіцянкою другого професора запросити для американських студентів професора з Києва, щоб познайомив чужий світ з економікою УССР, вони переконали присутніх у безуспішності та непотрібності вдаватися до таких засобів, як маніфестація чи популяризація українських справ серед чужинців, і — сторпедували запляновану акцію примітивних політиканів.

Присутні розійшлися з великим признанням для вищості еміграційних інтелектуалів, що заробляють собі на хліб насущний в американських університетах і не хочуть наражати цей заробіток задля яких там утопічних акцій!

Розділ II.

З того часу проплило багато каламутної води в Делавері, багато вагомих слів упало біля круглих столів, ще більше випито чорної кави та викуreno папірос... Може хтось і послухав авторитетної лекції про економіку України товариша з Києва в класі професора-патріота, може прийняли дисертацію про вплив музики на

погін підземної залізниці великої слави майбутнього вченого... Примітивна філadelфійська маса гура-патріотів повернулася до своїх щоденних занять.

Хтось з туюю чекав на чудо, коли то Товариство Любителів Поезії зверне увагу й на бідних еміграційних поетів і, замість Драчеві та Павличкові, влаштує для них як не пишний бенкет, то бодай авторський вечір...

Аж, як грім з ясного неба, з'явилася в пресі (недискретна ж яка наша преса!) обурена стаття примітивних профанів, в якій названо групу 35 — наївними! Хтось навіть дозволив собі назвати їх шкідниками та розбивачами! Фу, як примітивно! Як грубо! Три філadelфійські професори потрудилися зібрати тридцять два підписи для великої справи, написали навіть не самі, а попросили ще інтелектуальнішого за них спеця допомогти їм написати послання, вислали його до Косигіна та Брежнєва, і за це їм така вдяка!

Що вони написали, не спітавши броду — це правда. Що їх ніхто, навіть Асоціація Українсько-Американських Професорів, не уповноважили виступати — це теж правда. Але Боже мій! Хіба кожну дурницю треба розголошувати урбі ет орбі, коли вона ще не завершена? Справа в тому, що абсолютне засекречення професорів-ініціаторів треба пояснити тим, що вони чекали на позитивну відповідь від товаришів Брежнєва-Косигіна.

А товариші Косигін та Брежнєв хіба мало мають справ, мало їм пишуть листів з усіх боків, а подумати ще — цензура? А може попросту послання десь загубилось у дорозі, відомо, яка там у москалів пошта... А може Брежнєв-Косигін таки й не знають, кому адресувати відповідь, іх же там 35 професорів. Та й звідки їм знати, хто ж таки там науковець, а хто себе науковцем лише рахує?

Такі причини могли викликати інтелектуальну стриманість групи 35, примітивна ж маса нічого не розуміє. Не розуміє й того, що малодे покоління учених „отвірає майбутності двері” і „домагання предкладає владі на папері”.

Ми вважали властивим навести вгорі ці поетичні рядки як мотто, щоб таким способом ушанувати інтелектуальний рівень згаданої групи 35.

Олександр Дорда

УКРАЇНСЬКА СПРАВА В СВІТОВІЙ ПРЕСІ

Матеріяли, що нелегальнюю дорогою невпинно напливають з України на Захід, прорвалися нарешті і на шпалти світової „великої преси”, що завжди так не-охоче реагувала на всі вияви українського резистансу. Уривки з книжки Вячеслава Чорновола, звернення і листи до найвищих партійних і урядових чинників ССРС і УССР Караванського, Заливахи, Масютка, братів Гординів і численних інших в'язнів мордовських концтаборів, реферують зі своїми прихильними до української справи коментарями найповажніші публіцисти, знавці підсоветських відносин в Америці, Канаді, Англії, Швейцарії, Франції... Цілу сторінку присвятив цій болючій справі жидівський „Тут Морген”, що виходить у Нью Йорку:

У „Нью Йорк Таймс” з 18 лютого в кореспонденції з Москви Генрі Камма пише: „Націоналізм в Україні був гостро засуджений і таврований на комуністичній конференції в п'ятницю 12 лютого: лідером комуністичної партії УССР.

Гострота атаки і факт, що „Правда”, комуністичний офіціоз КПСС, вміщує на цю тему сповнені найбільшої злоби завваги, розцінюється як дальший доказ непоступливості українського націоналізму і в зв'язку з тим поденервованості Москви... Журналіст Вячеслав Чорновіл у своїх пересланих на Захід матеріялах повідомляє про арештування понад 30 мистців, поетів і науковців, про слідство ведене секретною поліцією супроти сотень інших осіб, про закриті судові процеси і залишки. В. Чорновола самого в листопаді засуджено на півтора року до поправного табору.

З-поміж матеріалів В. Чорновола є протестаційний лист до П. Шелеста, партійного лідера України.

Шелест був головною персоною, яка повела атаку проти націоналізму на партійній конференції в українській столиці. Основні пункти його промови кваліфікують тут; у Москві, як безпосередньо відповідь українським націоналістам, що виступають в обороні української культури, мови і літератури в умовах зростаючої русифікації:

П. Шелест обвинувачував українську еміграцію в намаганнях защеплювати буржуазний націоналізм в Україні. „Уряди капіталістичних держав, передусім ЗСА і Західної Німеччини, їхні розвідчі агенти і реакційні кола використовують українських контрреволюційних зрадників”, — заявив П. Шелест.

Маючи, очевидно, на увазі антисоветські радіограми, переслані з-за кордону, П. Шелест казав, що „реакціонери скеровують свої зусилля супроти наших політично незрілих та ідеологічно нестійких елементів”.

Очевидно, найголовніша справа української еміграції в цьому періоді жорстокої розправи московських шовиністів над українською героїчною молоддю, що жертвує всім в обороні прав свого народу — стати на її захист, використовуючи для цього всі можливі у вільному світі засоби.

ОКРУЖНІ НАРАДИ ВІДДІЛІВ ОЧСУ В НЮ ЙОРКУ

Головна Управа ОЧСУ скликає кожного року Окружні Наради своїх Відділів, на яких спільно обмірюються не тільки організаційні справи, але також загальну політичну ситуацію та справи громадського характеру.

Цього року Окружні Наради відбулися вже в Рочестері — 9 і 10 березня, у Філадельфії — 16 і 17 березня і в Нью Йорку — 23 і 24 березня. Заплановано ще відбити їх у Чікаго.

Члени Головної Управи виголосили кільканадцять політичних доповідей для ширшого кругу громадянства на вечірках ОЧСУ, влаштованих в рамках нарад.

Останній рік позначився в нашому політичному і суспільному житті величезної ваги подіями: відбувся Перший Світовий Конгрес Вільних Українців і — політичну думку нашої еміграційної спільноти зрушили документи з України, що їх передали українські політичні в'язні з советських концтаборів; останні місяці пройшли у відзначуванні 50-річчя Української Національної Революції і 25-річчя УПА. Всі ці справи вимагали відповідного їх підсумування.

В Нью Йорку на Окружніх Нарадах було заступлених 17 Відділів ОЧСУ і 8 Відділів ОЖ ОЧСУ. Нарадами проводив голова Головної Управи міг. І. Винник, який виголосив доповідь про суспільно-громадські завдання нашого членства. Після звітування представників Відділів і дискусії над звітами, виголосили доповіді д-р Михайло Кушнір і голова Головної Управи ОЖ ОЧСУ Уляна Целевич. Перший говорив на тему „Культура в житті народу”, друга — „Наши завдання на зовнішньополітичному відтинку”.

Увечері 23 березня відбулася в Домі ОУВФ вечірка з доповіддю д-ра М. Кушніра і мистецькою програмою. Змістовна, насичена аргументами доповідь, в якій пре-лігант сконфронтував дві діючі на еміграції концепції — ідеалістичну і мінімалістичну, вказуючи на шкідливий вплив останньої, справила глибоке враження. Присутніх було коло 200 осіб.

Почесною гостею на вечірці була пані Марія Бачинська-Донцова, яку представила присутнім гостям п-ни Уляна Целевич. Вона привітала також двох членкінь Головної Управи ОЖ ОЧСУ письменниць — Мирославу Ласовську і Оксану Керч, які одержали недавно Франківські літературні нагороди в Чікаго.

У мистецькій частині виступила Школа Бандуристів ім. Костя Місевича при Відділі ОЧСУ в Гемпстеді. Капеля (18 осіб) під диригуванням о. Пастухова-Кіндзеряного виконала кільканадцять пісень і була нагороджена рясними оплесками гостей.

Вечірку закінчено співом „Не пора”.

В. Л-ць

...І В ФІЛЯДЕЛЬФІЇ

16-го березня ц. р. у Філадельфії в Домі Молоді відбулась Конференція Відділів ООЧСУ. На конференції були присутні члени Головної Управи з Нью Йорку та делегати Відділів із Філадельфії, Вілліамстону, Балтимору, Вашингтону, Трентону, Аллентавну, Піттсбургу, Бетлегему, Честеру, Віллмінгтону і Рідінгу. Конференцію проводила Президія в складі: **Ів. Винник** — голова, **Б. Казанівський** — секретар та **Ульяна Целевич** і **Стефанія Шаран** — члени.

Звітування делегатів Відділів, напрямні діяльності Головної Управи та загальні, зовнішньо-політичні, суспільно-політичні, культурно-освітні, виховні, видавничі й фінансові справи були предметом нарад.

Зі звітів поодиноких делегатів можна було ствердити, що Відділи значно скріпились, зміцнили свою організаційну дисципліну і значно поширили й поглибили свою роботу як на внутрішньому, так і на зовнішньому відтінках. Особливо відзначається Відділ ООЧСУ у Вашингтоні, який, нав'язавши зв'язки з американською пресою та антикомуністичними організаціями, систематично інформує їх про сучасний стан в Україні.

На конференції говорилось про зрост числа симпатиків і прихильників ООЧСУ, що стоїть на безкомпромісних позиціях у боротьбі українського народу за свої права і державну самостійність.

Інформації членів ГУ ОOЧСУ про напрямні дальшої діяльності делегати прийняли з вдоволенням, обіцяючи повну підтримку в усіх заходах Головної Управи.

Увечері того самого дня відбулось прийняття для делегатів, членів та прихильників Організації Українського Визвольного Фронту. З змістовою доповіддю п. з. „У вири перемін” виступив д-р **М. Кушнір**.

Конференція Відділів ОOЧСУ була наскрізь позитивного й корисною. Вона пе раз доказала, що члени УВФ завжди стоять в авангарді боротьби за волю України.

П. С.

ВІСТІ З АБН

● У час Олімпіади в Греноблі (Франція) були поширені виготовлені англійською, французькою і німецькою мовами листівки і публікації АБН про становище молоді в уярмлених Москвою і комунізмом країнах із закликом до протестаційних акцій. Поширювано також документацію про українських переслідуваних письменників і взагалі борців за свободу з фотознімками засуджених. Французькою мовою був поширюваний журнал ОУФ „Л'ест Европен”.

● АБН видав лист Юрія Шухевича з фотознімками його і його великого батька у формі брошури німецькою та англійською мовами в тисячах примірників. Цю брошурою розіслано на адреси видатних діячів політики, преси, радіо, амбасад, міністерств, молодечих організацій. Працівники бюро АБН поширювали цей

документ поміж студентами мюнхенського університету. Його заголовок: „Апель до молоді вільного світу! Рятуйте Юрія Шухевича від смерті! Тому, що він не хотів відректися свого батька і не хотів зрадити своєї Батьківщини-України, — москалі засудили його, п'ятнадцятирічного юнака, на 20 років концентраційного табору”... На зворотнім боці напис: „20 років у російських концтаборах. Його „вина в тому, що він — син Великого Батька — Патріота України”...

● На заході Ярослава Стецька поставити справу українських політичних в'язнів большевицьких тюрем і концтаборів перед Міжнародною Комісією Юристів у Женеві — прийшла відповідь, що ця Комісія у співпраці з організацією „Інтернешенел Амнесті”, яку очолює архієпископ Кентерберійський, займеться справою ув'язнених українських інтелектуалістів. „За докладне з'ясування справи і дані про переслідуваннях українських інтелектуалістів, які Ви нам переслали, дякуємо якнайщирше... Зокрема пред'явлена Вами справа Чорновола, яку тепер підхопили великі щоденники Заходу, опрацьовується нашим Секретаріатом... Ми розважимо основно, що наш Секретаріат зможе зробити у справі Чорновола й інших... Ви правильно зробили, що передали теж документацію „Амнесті Інтернешенел”, бо ця організація, дійсно компетентна і досвідчена у цих справах, у минулому в інтересі політичних в'язнів осiąгнула великих успіхів”.

ЗАКЛИКАЮТЬ ВПИСУВАТИСЯ ДО „ПЕН-КЛЮБУ”

Об'єднання письменників „Слово” за підписом секretаря О. Тарнавського звернулось на сторінках тижневика „Новий Шлях” у Канаді (число з 27 січня) з поясненням, що до міжнародної організації ПЕН-Клюб можуть вписуватися всі ті літератори, які визнають свободу слова. За кілька тижнів перед тим у тій самій газеті повідомлено, що двох українських письменників у Канаді запрошено до членства в ПЕН-Клюбі. У виясненні сказано, що з українських літераторів до ПЕН-Клюбу належать Ю. Лавріненко, Ігор Костецький, Патріція Килина і ще кілька осіб. Об'єднання письменників „Слово” має й формуляри для охочих. Вступати в ту організацію під керівництвом „прогресивного драматурга” Артура Міллера можуть також журналисти. Тому, мабуть, до ПЕН-Клюбу належать десятки тисяч осіб.

Останнім часом, з огляду на „антисупільні” і „незрозумілі” потягнення секретаря ПЕН-Клюбу, деякі письменники з цієї організації виступили.

ВИРІВНЮЙТЕ

ЗАБОРГОВАНІСТЬ

ЗА „ВІСНИК”